

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 50 (1169)

Субота, 22 чэрвеня 1957 года

Цана 40 кап.

Той, хто быў на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы ў Маскве, звернуў, напэўна, увагу на тое, што навіяны Украінскай і Беларускай рэспублік знаходзяцца побач, адзін наўсходную ад другога, як і зямлі іх, што мяжуюць на прастронах нашай вялікай Радзімы. А зусім недалёка ад іх, за маляўнічай кудунай Каменнай кветкай, размясціўся сярод астатніх павільён Расійскай Федэрацыі — палац скарбаў, здабытых народам на вялікай рускай зямлі. Людзі пераходзіць з павільёна ў павільён, нібы з рэспублікі ў рэспубліку, дарогі якіх адрываліся на землях вялікай нашай адзінай Бацькаўшчыны. Беларусы радуюцца поспехам рускіх, рускія — поспехам украінцаў, украінцы — поспехам казахаў і узбекаў. Усе народы нашата шматлібізнага Саюза, жывучы аднай дружнай сям'ёй, дасягнулі незвычайных поспехаў у грамадскім і культурным жыцці пад мудрым кіраўніцтвам нашай партыі.

Дружба выпрабавалася часам. На працягу якой нашы народы — рускія, украінцы і беларусы — супольна змагаліся за сваю свабоду, супраць усялякіх імпазітных захопнікаў. Разам яны ішлі на штурм капітала ў незбыўным семнаццатым. Разам перамагалі на франтах грамадзянскай і Айчынай войнаў. У гэтай барацьбе адналі нас мудрая партыя Леніна. Вялікі Кастрычнік адкрыў нам усім шпрыхі шлях да росквіту нацыянальных культур, да развіцця творчых талентаў ва ўсіх галінах грамадскага жыцця. Але нашы культуры развіваліся не ізалявана, не ізалявана, а ў пэнамі братэрскай сувязі адзінай многанациональнай сям'і савецкіх народаў.

Заўтра спадніцца 250 год гораду Леніна — калісыцы Вялікага Кастрычніка. І нам, беларусам, прыёмна ўсведамляць, што ў гэтым горадзе першыя самастойныя крокі ў творчасці рабіў Тарас Шаўчэнка, наш піянер Янка Купала, вядома беларуская патэса Цётка. У рабочых клубах Пецярбурга ўпершыню на сцэне прагучалі беларускія народныя песні і ватэры ў выкананні беларускага тэатральнага калектыву Ігната Буйніцкага.

Гераічны горад Леніна жыве ў нашай свядомасці як сімвал барацьбы за вызваленне працоўных ад царскай няволі, як горад, адкуль на ўвесь свет прагучалі ленінскія дэкреты аб міры, аб зямлі. Гэтыя словы адразу знайшлі водгук у сэрцах рускага, украінскага і беларускага народаў, як і ў сэрцах усіх народаў нашай неабсяжнай краіны.

Працоўныя Савецкай Беларусі горада віншуюць сёння ланіградцаў са слаўным 250-годдзем з дня заснавання горада, віншуюць яго гераічных рабочых клас, пісьменнікаў, работнікаў культуры, уся працоўную інтэлігенцыю, носьбітаў перадавога тэхнічнага прагрэсу.

Мы вельмі рады, што ў гэтым горадзе вялікія здабыткі нашай беларускай літаратуры ўзбодзілі цёплы вадку. Праз ланіградскія выдавецтвы шматлібізнаму савецкаму чытачу сталі вядомы бессмертныя творы Купалы і Коласа. У ланіградзе выдаваліся кнігі народнага пісьменніка Беларусі Б. Крапівы і іншых беларускіх празаікаў і паэтаў. А беларускія пісьменнікі пазнаёмілі нашата чытача з творамі пісьменнікаў горада-героя. Беларускі чытачу добра вядомыя кудуныя творы А. Прадвонскага, В. Салыяна, Н. Браўна. У беларускіх перыядычных друку ў апошнія гады было змешчана феэ лепшае, што створана ланіградскімі літаратарамі.

У адзінай сям'і жывучы народы нашата неабсяжнага Саюза. У адзінай калісыцы раслі мы і сёння з адзіным імкненнем прыходзім да гістарычнай латы — саркага года Кастрычніка. Дружба народаў жыве і матлее з кожным днём, з кожным годам. Свечанне гэтай непарушнай дружбы — тыдзень украінскай літаратуры ў Беларусі, які пачынаецца праз два дні.

З вялікай радасцю сустракае беларускі народ пасланцоў братняй Украіны. Яшчэ з даўніх часоў звязаны нашы народы непарушнай братэрскай дружбаю і барацьбою за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне. У палках Багдана Хмельніцкага змагаліся нашы продкі — беларусы. Багдан Хмельніцкі падаў руку дапамогі беларускаму народу, вызваліўшы Украіну і Беларусь ад катаіліцкага прыгнёту. Беларускія сяляне ішлі ў палкі Хмельніцкага, у Запарожскую Сеч, каб

Заўсёды разам

змагацца разам са сваімі братамі супраць агуднага ворага... За вызваленне украінскіх і беларускіх зямель ад польскіх і нямецкіх захопнікаў змагаліся ў адзінай сям'і рускія, украінцы і беларусы. Народы стварылі аб гэтай вызваленчай барацьбе казкі, легенды, песні.

Мы сустракаем сваіх дарогіх сяброў у нашым родным Мінску з вялікай любоўю і прыязню. І тыя кветкі, якія ўручаць пасланцам Украіны нашы дзеці, урасціла родная сестра Украіны — Беларусь.

Добры дзень, дарогіх сябры! Мы ведаем вас даўно. Вашы кнігі найшлі на гарадах і вёсках нашай рэспублікі. Сёння яны ёсць у кожнай бібліятэцы, у кожнай вёсцы. На сваёй роднай мове беларускі чытач пазнаёміўся з творамі Тараса Шаўчэнка, Івана Франка, Лесі Украінкі, Міхаіла Кацюбінскага, Паўла Тычыны, Максіма Рыльскага, Міколы Ваiana, Андрэя Малышка, Олеса Ганчара, Владзіміра Сасюра, Юрыя Збанацкага, Астапа Вішня, Міколы Нагібяды, Сцепана Тудора, Яраслава Галана, Міхаіла Стэльмаха і многіх іншых.

У нашых бібліятэках і на кніжных выстаўках у палатах культуры мы ўбачылі сёння кнігі, якія былі выданыя ў апошні час Беларусімі дзяржаўным выдвецтвам: «Дзень украінскай паэзіі», вершы і паэмы Лесі Украінкі, апавяданні Івана Франка, кнігі вершаў Івана Неходы, Міколы Нагібяды, апавесці Юрыя Збанацкага «Тамніцы сакалінага бору» і «Лета ў Сакаліным», творы Васіля Казачэнка, роман Олеса Ганчара «Сцяганосцы» і іншыя творы украінскай літаратуры.

І мы таксама з вялікай любоўю прынеслі вам у палату калектыву кнігу нашых беларускіх пісьменнікаў «Састры ў Украіне», прысвечаную 300-годдзю з дня ўз'ядання Украіны з вялікім рускім народам.

Рознастайныя нашы творчыя сувязі. З кожным годам яны развіваюцца і матлее.

У нас агудны лес, адна мэта, адны імкненні. Тое, што зроблена нашымі паэтамі і пісьменнікамі да тыдня украінскай літаратуры, — гэта толькі пачатак вялікай справы. Беларускі чытач хацеў бы яшчэ бліжэй пазнаёміцца з жыццём украінскім словам, чытаць у арыгінале як класіку украінскай літаратуры, так і сучасных пісьменнікаў. Для гэтага наспела неабходнасць адкрыць у Мінску спецыяльны магазін украінскай кнігі, як і ў Кіеве — магазін беларускай кнігі.

Добры дзень, дарогіх сябры! Шырока адчынем мы перад вамі дзверы роднага краю. Вы пазнаёміцеся з нашым старадаўнім Мінскам, які мае таксама цікавую гісторыю, як і ваш славуты Кіеў. Запрашаем вас у наш гераічны Брест, да дуба Адама Міцкевіча, на электрастанцыю «Дружба народаў», на аэраўную Браслаўшчыну, у зялёную Навабелужу, на тыя шляхі, на якіх праходзілі ваш і наш Тарас.

Але не толькі гэтым славіцца сёння наша Беларусь. Вы сустранецеся з рабочымі Мінскага аўтамабільнага завода, са студэнтамі Беларускага ўніверсітэта імя Леніна. Усёды вас сустраюць шчырыя сябры, з вялікай любоўю ў сэрцы і павагай. І ў гэтым яшчэ раз працягнецца непарушная дружба савецкіх народаў. І гэтая дружба — наша моц, наша сіла, з'яднаная вялікімі імямі Леніна.

Добры дзень, знаёміцца з Брэсцкай крэпасцю і горадам, наведвае Беларускаму людцу, Кобрын і іншыя мястэчкі. Па маршруту, які пралягае ад Мінска да Новарудна, гасці завітаюць на возера Сяпіцязь, пабываюць у калгасе «Вялікі Кастрычнік», на электрастанцыі сельгасарцелі імя Варшавы. Будучы наладжаны сустрачы украінскіх пісьменнікаў з працоўнымі Маладзечанскай вобласці, у вёсцы Вязынка, на возеры Нарач, у Мядзелі і іншых мястэчках.

У час тыдня Белнігандаля наладзіць шырокі продаж кніг украінскіх пісьменнікаў, якія выйшлі на беларускую мову ў апошнія гады. У тыдні украінскай літаратуры ў Беларусі прымуць удзел пісьменнікі Кіева, Харкава, Львова, Данбаса. Працоўныя Беларусі сустраюцца з такімі вядомымі украінскімі пісьменнікамі, як Олесь Ганчар, Мікола Нагібяда, Леанід Навічэнка, Тэрэза Масэнка, Юрыя Збанацкі, Васіль Казачэнка, Платон Варанько, Мікола Шэрэмет, Александр Підсуха, а таксама з пісьменнікамі маладшага пакалення Валенцінай Ткачэнка, Дамітра Паўльчыкам, Барысам Катляровым, Дамітрам Белуасам і іншымі.

Іван ШАМЯКІН

У прэзідыуме Саюза пісьменнікаў БССР

Прэзідыум праўлення Саюза пісьменнікаў БССР завяршыў план правядзення тыдня украінскай літаратуры ў Беларусі, які пачаўся 25 чэрвеня. У першы дзень тыдня ў мінскім тэатры опера і балету адбудзецца вялікі літаратурны вечар, у якім прымуць удзел украінскія гасці, а таксама беларускія пісьменнікі. Вечар скончыцца выступленнем артыстаў кіеўскага тэатра оперы і балета імя Т. Шаўчэнка, Украінскай дзяржаўнай філармоніі, а таксама мастраў Беларускага мастацтва. У Мінску адбудзецца яшчэ два літаратурныя вечары, на якіх гасці выступяць з чытаннем сваіх твораў перад студэнцкай моладдзю горада, рабочымі аўтамабільнага завода.

Удзельнікі тыдня пабываюць у абласных і раённых рэспублікі, наведваюць мястэчкі, дзе нарадзіліся вялікі польскі паэт Адам Міцкевіч, народныя паэты Беларусі Янка Купала і Якуб Колас. Група украінскіх гасцей, якая выедзе ў Гомельскую вобласць, наведае калгас «Беларусь» Рэчыцкага раёна, выступіць перад калгаснікамі на сходзе. У Гомелі адбудзецца агуднагарадскі літаратурны вечар.

Другая група украінскіх пісьменнікаў па-

бывае ў Брэсце, знаёміцца з Брэсцкай крэпасцю і горадам, наведвае Беларускаму людцу, Кобрын і іншыя мястэчкі. Па маршруту, які пралягае ад Мінска да Новарудна, гасці завітаюць на возера Сяпіцязь, пабываюць у калгасе «Вялікі Кастрычнік», на электрастанцыі сельгасарцелі імя Варшавы. Будучы наладжаны сустрачы украінскіх пісьменнікаў з працоўнымі Маладзечанскай вобласці, у вёсцы Вязынка, на возеры Нарач, у Мядзелі і іншых мястэчках.

У час тыдня Белнігандаля наладзіць шырокі продаж кніг украінскіх пісьменнікаў, якія выйшлі на беларускую мову ў апошнія гады. У тыдні украінскай літаратуры ў Беларусі прымуць удзел пісьменнікі Кіева, Харкава, Львова, Данбаса. Працоўныя Беларусі сустраюцца з такімі вядомымі украінскімі пісьменнікамі, як Олесь Ганчар, Мікола Нагібяда, Леанід Навічэнка, Тэрэза Масэнка, Юрыя Збанацкі, Васіль Казачэнка, Платон Варанько, Мікола Шэрэмет, Александр Підсуха, а таксама з пісьменнікамі маладшага пакалення Валенцінай Ткачэнка, Дамітра Паўльчыкам, Барысам Катляровым, Дамітрам Белуасам і іншымі.

РЭПАРТАЖ Сардэчныя сустрэчы

Дняпро — вялікая рака, якая як-бы аднае тры славянскія народы — у раёне Лоева з'яднае маюй паміж Беларуссю і Украінай. Але гэта братняя мажа, мажа дружбы. З акна кабінета сакратара Лоеўскага райкома відаць шырокія прасторы адняпроўскіх лугоў. Гэта сенажаці украінскіх калгасаў. Пара сенакосу яшчэ не настала, высокая трава стаіць некрутанутай. Аднак на злівістай луговой дарозе, па якой звычайна ідуць калі праходзіць машына, у мінулую суботу можна было ўбачыць незвычайны рух. Да Дняпра ішлі дзесяткі машын, грузавікоў, «пабедаў», «газікаў». На адных машынах чырвона-белыя сцягі Украіны, на другіх — чырвоная — зялёная сцягі Беларускай ССР. З Лоева насустрэчу машынам перапляваюць праз Дняпро на пароме сотні людзей. На лугавым узгорку раней усіх занялі наведнікі і выганды пазіцыі работнікаў райспажытсаюзаў Рэчыцкага і Лоеўскага. У паходных бутах ёсць усё, каб зрабіць сустрэчу людзей у гэтым, нажаль, халаднаватым і ветраным дзень яшчэ больш цёплай і сардэчнай.

Што-ж адбываецца на беразе Дняпра? Другі год спаборнічаюць паміж сабой два суседнія раёны брацкіх рэспублік — Лоеўскі і Рэчыцкі. Але дагучы для праверкі вынікаў спаборніцтва сустрэліся пераможца кіраўнікі ды невялікія групы прадстаўнікоў ад калгасаў. У гэты раз па ініцыятыве райкомаў партыі зрабілі інакш. Больш двухсот чалавек — старшынь калгасаў, брыгадзіраў, калгаснікаў Лоеўскага раёна паехалі ў калгас Рэчыцкага раёна і на працягу двух дзён дэталёва знаёмліліся з гаспадаркамі, з метадамі працы перадавых хлебаробаў і жылваводаў. Гаспадары пранаявалі сустрэцца на беразе Дняпра на мажы раёнаў і рэспублік, каб падвесці вынікі праверкі.

Ад Рэчыц да Дняпра — дваццаць пяць кілометраў, але на сустрэчу прыехала і прышло з бліжэйшых вёсак каля трохсот украінскіх калгаснікаў.

Машыны падыходзілі адна за адной, у кузавах сядзелі, абмяўшыся, беларусы і украінцы; яны па-сапраўдному пасябралі за два дні і дзень прайшоў і шчыра выказваюць адзін аднаму свае думкі, уражання.

Цікава паслухаць гэтыя размовы. Сакратар Лоеўскага райкома Ляпіцкі пытае ў сваіх старшынь:

— Якое ўражанне, тавары-

У вадкоцах Кіева.

Фото М. Мінковіча.

— Дарэчы, аб кімсе, Аляксандр Міхайлавіч, Кірыя Ваціўчыч! — звартаецца да кіраўнікоў раёна брыгадзір калгаса імя Горкага Пузырэнка. — Глядзець я, як сіласны камбайны ва украінскіх калгасе працуюць, у кожным калгасе. Прыёмна было ўсім нам, што гэта машыны «Гомельска» чаму ніводнага такога камбайна няма ў нашай МТС?

— Правільна! Варта райкому задумацца!

А з групы жанчын чуецца: — Кухня на вашай свінаферме мне спадабалася. — Кажы беларуская свінарка сваёй украінскай сяброўцы. — На такой кухні прыёмна працаваць.

— А мне яслі, — кажа другая жанчына. — Гэта проста лёгка глядзецца. Чысціца такая і ўсе — што трэба для ідэі. Машынам можна спакройна працаваць.

— І заходзіць не трэба па дзверцы. Іх развозіць па хатах увечары, а раніцай забіраюць.

— Трэба на нашага старшыню націснуць, каб абавязкова яслі арганізаваў.

Размова ідзе аб калгасе імя Леніна Рэчыцкага раёна.

Наогул аб гэтым калгасе можна было пачуць шмат цікавага і ў часе такіх размоў, і ў выступленнях на мітынгу.

Старшыня калгаса імя Горкага Мікола Кацюбінскі, вясельні і дасціпны чалавек, адвядзіць убок свайго украінскага калегу — старшыню калгаса «Рэволюцыйны шлях» Аляксандра Яцэлеяна.

— Ідзем, Аляксандр! Праклятыя, пакуль тут збіраюцца, па чарцы воззем за дружбу нашую. Малацічына ты, я табе скажу! Правільна выдзеш гаспадарку. Спадабалася мне твае каровы і свіні. Наогул жылвадагодзі ў цябе на вышні.

— Мне, як кажучы, карвы ў рукі. І ветурач па прафесіі.

— А я ў мінулым настаўнік. Што-ж, будзем спаборнічаць. Толькі ты мне дапамажы. Дай насення цімафеўкі, канішчыны і кармавога лубіну.

— Авазавы дам. Як толькі збором — прыяздзі, — адказвае Яцэлеяна.

Такі характар гэтага брацкага спаборніцтва! Даламагаюць адзін аднаму, ачуцца, пераймаюць вопыт, па-саброўску крытыкуюць за недахопы, каб ліквідаваць іх. Гасці-беларусы

казалі гаспадарам-украінцам аб недахопах, якія яны ўбачылі ў іх калгасе.

— Гаспадарка ў цябе, Якаў Андрэевіч, добрая. Калгас багаты. Каля чатырох мільянаў даходу — гэта, брат, сума! Ёсць з чым разгартуцца, — таварыш Баброў старшыні калгаса імя Кірава Гандышу. — Але, крыўдуй не крыўдуй, скажу шчыра — не спадабалася мне адна рыса ў цябе. Ад людзей мала думасць. На фермах у цябе нават пакойчыкаў няма, дзе дзяркі ці цялятніцы магі-б адчыніць, паграцца ўзніку, газету пачытаць. Ці воль выгнаць ты жывёлу на луг, на палас, за дванаццаць кілометраў ад сіла. Добрая справа. Але як там, на балоце, людзі жывуць — пра гэта не падаму.

Гандыш спачатку пакрыўдзіўся з якога гэта часу гэтыя пачалі крытыкаваць гаспадару? Але Баброва падтрымаў сакратар Рэчыцкага райкома Васільеў:

— Ты, Якаў Андрэевіч, не крыўдуй, а слухай, ды на вус матай. У райкоме даўно табе казалі пра гэта. Папер паслухай, што людзі кажуць.

— Ого, у яго выраваць ка-

Калектыву майстроў мастацкай вышэйшай эксперыментальнай лабараторыі Беларускага мастацкага прамысловага саюза рыхтуе юбілейныя паларункі да 250-годдзя Ленінграда. Па аскізу мастака А. Л. Анисовіч вышата сурвэтка з арнамантам слухіх ясаў, зроблена інструманная драўляная шкатулка. У бліжэйшыя дні вышталішыць закончыць работу над юбілейным рушніком.

На здымку: майстры мастацкай вышэйшай Валенціна Станкевіч (злева) і Лідзія Азарка за работай над юбілейным рушніком.

Нікалай БРАВН

БЕЛАРУСІ

Я хадзіў па зямлі тваёй, слухаў твой голас, Шлохх сосен і траў, ціхі усплёск тваіх рэк. І што ўбачыў — і пшчы, і нівы, і сёлы, І даліны — запомніў я сэрцам навек.

Тах запомніў, што вочы прыкрыў рукою, — А ўсё-ж бачу наскрозь хараксто тваё я, Так запомніў, што дыхаць-бы зноўку табою, Беларусь, мая песня, састрыца мая!

Твой народ! Ен праішоў праз кавалы, пятгоды, Быў у цемры адчужанай, вялікай бядзе. Ен да шчасця прымшоў, ён прышоў да свабоды, І калі запытаюць: «А хто там ідзе?»

Я скажу: — Уладар, чые дужыя рукі Крыўду скінулі з плеч і навек здалілі! Свечат праўды, каб вольныя дзеці і ўнукі На плячах толькі Праўду, як сонца, ўзнялі!

Гэта сонца і ў змроку яму палымела, З ім Засонаў гараў сваёй помстай святой, З ім гараў, не згараў легендарны Гаспаля, З ім паўзлі партызаны сцяжынкай лясной.

А хіба-ж не яно Смалячкову сцягла, Хто стаў, хто аддаў у апошнім баю Кроў сваю маладую, да кропелькі сілу За зямлю маю рускую, радасць маю!

Я праішоў па зямлі тваёй, Як палыхала Гэта сонца, што вывел а ў шчасце народ! Гэта сонца ў турбінах дасюль небывалых І ў калоссах пшаніцы на месцы багот.

Самадзетам народнае слова Іскрыцца, А ў ім проміні і зорчкі ярка гараць, — Гэта песні Купалы звіняць, як крыніцы, Гэта Коласа думка, як птушкі, ляцяць.

Песні, думы лаўлю і, нібы ля дубровы, П'ю з крыніцы і гляджуся ў люстраныя д. Ты навекі ўвайшла ў маё сэрца і слова, Беларусь, мая песня, састрыца мая!

Пераклад с рускай мовы.

пайку на культурныя мера-прыемствы — трэба прапачаваць, пакуль сагітуеш, — знаеце нехта з раённых работнікаў.

Гандыш, які спачатку слухаў гэтую крытыку з нахмурым выразам на твары, раптам весела засміяўся:

— Усе! Здаёса. Даканалі. — Я праверу, як у цябе жывуць пастуці і дзяркі на лузе, — кажа Васільеў. — Ці маюць яны хоць газету?

— Усе будучы месь, Аляксей Іосіфавіч, — абдае Гандыш.

А моладзь не траціць дарма часу — ужо танцуе пад муравы духавога аркестра. Там — смех, жарты. Нейкі хлопец, здаёса мне, зусім не на жарт сватаецца да украінскай прыгажуні.

— Не аддамо! — крычаць яе сяброўкі. — Ніна ў нас лепшая дарма.

— Дык яна і ў нас будзе лепшая! Адым словам, мы дамоўліліся з Нінай без вашай грамадскай дапамогі. Так, Ніна?

Дзяўчына сарамліва ўсімніхаецца. Можна, сапраўды дамоўляцца? То — у добры час імі!

На мітынг, які пасля гэта часу гэтыя людзі пранікіна адварылі аб дружбе братніх народаў, аб жыццёвой і сіла гэтай вялікай дружбы, аб сваіх імкненнях хутэй выканаць тыя велічныя задачы, якія паставіла партыя перад працаўнікамі сельскай гаспадаркі.

— Па малаку мы дагонім Амерыку ў гэтым годзе! — сказаў сакратар Рэчыцкага райкома партыі Васільеў. — Па вытворчасці мяса на душу насельніцтва ў маштабе нашага раёна — праз два-тры гады.

— Мы, лоеўцы, пастараемся таксама не адстаць ад вас! — выгукнуў нехта з «залы». А «залай» гэтай былі пракраіны прыдзяпроўскія работнікі, над якімі вецер гнаў калочка хмар. Пасля мітынту гаспадары паказалі гаслям сваю самадзейнасць. На сустрэчы дамоўліліся, што праз два тыдні рэчыцкія калгаснікі гэта-жа наведваюць калгасны Лоеўшчыны.

І назаўраў гэтую шчырую, сапраўдну братэрску сустрэчу, і мне было надзвычай радасна. Я думаў аб іншай сустрэчы, якая мае неўзабаве адбыцца, аб сустрэчы пісьменнікаў нашых братніх рэспублік, аб тыдні украінскай літаратуры ў Беларусі. Асноўнае дружбы нашых літаратур — у дружбе нашых народаў. І няма сумнення, што, калі сустранемся мы, пісьменнікі, то пагутарым гэта-жа проста і сардэчна, гэта-жа сур'ёзна абмяркуем тыя агудныя задачы, якія стаяць перад нашымі літаратарамі.

Вялікія справы, гераічныя падвёгі нашых народаў на тэрыторыі ад нас, пісьменнікаў, работнікаў мастацтва, такіх-жа падвёгаў у сваёй галі-

ГОРАД МУЖНАСЦІ І СЛАВЫ

ВЕЧНА МАЛАДЫ

Незабыўнае

Ленінград. Смольны.

На берагах Невы

Цяжка ў дарэволюцыйны час жылося ў Беларусі. 3-4 мільяны людзей са сціплым сабыткам і паўдзённым хлебам — Пецярбург, Масква, Рыг, Данбас, наймаіліся на сезонныя работы па сляву лесе і на земляробчыя работы на паўдні. Некаторыя з сям'ямі перасяляліся на поўнач. І мне таксама даваўся пакінуць родныя мясціны і паехаць у Пецяр. Там я працаваў на Обухавіцкім заводзе. Патомныя рабочыя надзвычай уважліва ставіліся да выхадцаў з вёскі, асабліва моладзі, выходцаў іх. Хутка расла самавыжывальнасць нас.

Пецярбург яшчэ ў сярэдзіне XIX стагоддзя стаў цэнтрам рэвалюцыйнай дэмакратычнай прапаганды. У гэтым горадзе дзейнічалі рэвалюцыйны дэмакрат В. Беліцкі, петрашэўцы, расійскія рэвалюцыйныя гурткі, асабліва «Полярная зорка» і «Колокол», а потым — рэвалюцыйны ідэй Н. Чарнышэўскага і Н. Дабралюбава.

У Пецярбургу разгортвалася дзейнасць такіх пісьмемнікаў, як А. Пунін, Н. Гогаць, М. Лермантаў, І. Крылоў, І. Гачароў, І. Тургенев, Н. Некрасаў, М. Салтыкоў-Шчырын. Паэзія тут працавала вельмі пралетарскі пісьмемнік Н. Горкі.

Пецярбург быў цэнтрам навуковай думкі ў Расіі. Яшчэ ў сярэдзіне XVIII стагоддзя там працаваў каралеўскі сусветны навукаў М. Ламонасоў.

А таму ў сталіцу — цэнтр навуцы і культуры — цягнуліся ўсе перадавыя сілы беларускай Расіі, у тым ліку і з Поўначна-Заходняга краю, як тады звалі Беларусь. У Пецярбургскім універсітэце да юрыдычнага факультэце з 1856 па 1860 год вучыўся і скончыў яго са ступенню кандыдата праф. Кастусь Каліноўскі, выдатны беларускі рэвалюцыйна-дэмакрат, вучань і паслядоўнік рускіх рэвалюцыйных дэмакрат, кіраўнік сялянскага паўстання 1863 года на Беларусі і ў Літве. Будучы студэнт, Кастусь Каліноўскі меў сувязь з рэвалюцыйнымі гурткамі, якімі кіраваў Н. Чарнышэўскі. Кастусь Каліноўскі, прыхапіўшы на радзіму, стаў ідэалам і кіраўніком беларускіх рэвалюцыйна-дэмакрат.

У Пецярбургу ў 1902 годзе Алаіза Сіпчанкаўна Пашкевіч (Цётка) выехала на Вышэйшыя педагогічныя курсы, якія ўзначальваў выдатны вучоным Лесгафтам. Цётка ўдзельнічала ў рабоце рэвалюцыйных гурткоў, у антыцарызмаў дэмакратычнай студэнтаў, чытала незалежную літаратуру.

На працягу 1909—1912 гадоў у Пецярбургу жыў і вучыўся на агульнаадукацыйных курсах Чорняева вядомы беларускі паэт Янка Купала. Там жа выйшаў з друку тры зборнікі дарэволюцыйнай творчасці паэта: «Далейка» (1908), «Усяляра» (1910) і «Шляхам жыцця» (1913). Жыццё, вучоба і праца Янкі Купала ў Пецярбургу, у цэнтры перадавой грамадскай думкі і рэвалюцыйнага руху, вымушчалі рускай класічнай літаратуры, знаёмства з жыццём і барацьбой заводскіх рабочых спрыяла

далейшаму развіццю яго творчасці. Янка Купала стаў барацьбітом за шчасце народа, паэтам-рэвалюцыйна-раем.

У 1911 годзе ў Пецярбургу выступаў Ігнат Буцінкі, адзін са стваральнікаў народнага тэатра, зборальнік велізарных багатаў беларускай культуры і мастацтва. Убаганіўшыся высокай рускай тэатральнай культурай, Ігнат Буцінкі панёс ён ў самую гуртыч беларускага народа.

3 прыездам у Пецярбург у 1893 годзе В. І. Леніна пачынаецца новы этап у развіцці рэвалюцыйнага руху ў Расіі. В. І. Ленін паставіў пытанне аб пераходзе ад прапаганды да масавай палітычнай агітацыі, асабліва кіраванай некалькімі марксісцкімі гурткамі. Ён аб'ядноўвае гурткі ў «Саюз барацьбы за вызваленне рабочага класа».

У Пецярбургу пачалася першая руская буржуазна-дэмакратычная рэвалюцыя 1905—1907 гадоў.

Вялікую ролю адыграў петраградскі пралетарыят у дні Лютаскай буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі 1917 года. Асабліва вялікая роля петраградскіх рабочых у перамоце Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Петраград, у студзені 1924 года перайменаваны ў Ленінград, совецкія людзі з любоўю называюць каласкай рэвалюцыі. І гэта так: рабочыя і салдаты пад кіраўніцтвам партыі, створанай вядомым Леніным, зрабілі рэвалюцыю, якая адкрыла новую эру ў гісторыі чалавечства. Сярод пралетарыяту — удзельніцкай рэвалюцыі шмат было беларусаў.

Ленінград не толькі радзіма Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, буднішчы прамасловай, культурны і навуковы цэнтр Савецкага Саюза, але найпрыгажэйшы горад свету. Хто хоць раз пабыў у Ленінградзе, той ніколі яго не забудзе.

Рабочыя Ленінграда вылучылі з свайго асяродка тысячы людзей, якія актыўна ўдзельнічалі ў разгортванні сямі зямляў і ўнутранай контр-рэвалюцыі ў перыяд замежнай вайны і ітэрвенцыі і грамадзянскай вайны ў СССР, паслямі лютых свайх прадстаўнікоў на буднішчына заводоў у час індустрыялізацыі краіны, а потым у вёску ў час калектывізацыі. Усюду свету вядомы поўнік ленінградцаў у дні Вялікай Айчыннай вайны.

Па традыцыі ўсё больш і больш Беларусь мае сувязі з Ленінградом. Ленінградскія паэты і пісьмемнікі пераказалі шмат твораў беларускіх літаратуры на рускую мову. У Ленінградзе выйшлі дзесяткі кніг беларускіх аўтараў. Ленінградскія паэты і пісьмемнікі — шчырыя сябры беларускіх літаратураў. У горадзе на берагах Невы і пяер многа праце і вучыцца беларусаў.

Загартаваны ў бойках ленінградцаў многа сустрэць у многіх гарадах, на заводах і ў калгасах Беларусі і ўсёго Савецкага Саюза. Яны, заўсёды верныя сіягу Леніна, пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі будуць камуністамі.

Ілья ГУРСКІ.

Ленінград... Бліжэй і дарэй сэрцу кожнага совецкага чалавека горад. Прыйдзіце аб ім успамінаюцца наша слаўная айчынная гісторыя.

Каб прабідца да мора і адваляць у дужага суседа захоплены ім спрахвечныя рускія землі, адражае Петра Першага даўноса вёсці даўтэ і ўпартаю кривепрадліную барацьбу. Брок за крокам ажыццяўлялася мар у рускага народа.

У Еўропу высець тут акно.

Нагою швэдаў стаць пры моры. Як толькі былі вызвалены неўскія землі, тут, ля вусця ракі, на невялікім астраўку, што насіў назву Зяччы, 16 мая 1703 года была закладена крапасць, якая па ўказу Петра І спачатку атрымала назву «Санкт-Пецярбург», а пазней пачала называцца Петрапаўлаўскай крапасцю.

У 1704 годзе па імшчыстым, багістым беразе Невы адбылася закладка Адміральскага дома — будучай суднабудавнічай верфі.

Стаўшы цэрадай нагой на Балтыйскім моры, Пётр у уласцівай ім энергіяй пачаў узводзіць маладую сталіцу. Ва ўсёй Расіі было спінена каменнае будаўніцтва, каб Санкт-Пецярбург не адчуваў нястачы ў будаўнічых матэрыялах. Сотні тысяч простых рускіх людзей, амаль без усялякіх прылад працы, голымі рукамі будавалі цудоўныя палацы, якія ўзвышаліся над морам халуп, дзе жылі творцы гэтай казанчай вялікакашчынасі.

Пасля Петрапаўлаўскай крапасці пачынаецца будаўніцтва на Петраградскай старане, а затым і на левым беразе Невы. У другой палавіне XVIII стагоддзя горад хутка расце. На яго вуліцах і плошчах паўляюцца будынкі, перад якімі мы і цяпер спыняемся ў маўклівым захапленні — Зімыні палац, Смольны сабор, Акадэмія мастацтваў, палац Варанцова (цяпер савурскае вучылішча).

У гэтым горадзе нарадзіліся многія неўміручыя творы мастацтва. Свяціла рускай паэзіі Пушкін прывёў у Пецярбург свае юнацкія і сталыя гады. Пушкін аналізаў тут зместы для свайх выдатных твораў — «Вусцей Онегія», «Медын конінік», «Шкавая дама».

У кожным горадзе — свая чароўнасць, неперарадавая своеасабінасць яго ночы, раіцы, вечара, дажджу ці туману. Але калі спытацца ў ленінградца, за што ён любіць свой родны горад — ці толькі за яго прамыя вуліцы, шырокія плошчы і праспекты, ён адказае: «Не! Ленінград дарыць мне як жыць помнік мінулага нашага народа».

Тут 14 снежня 1825 года паўстаў дэкабрызм.

Застральшчыкамі рэвалюцыйнай барацьбы ў Расіі адына былі пішчэрскія рабочыя. Гэта яны ўзніклі чырвоны сцяг рэвалюцыі ў 1905 годзе і пайшлі на шляху, выбраваным Леніным і партыяй большэвікоў, да завяржэння самаўладства і ўстанавлення Савецкай улады.

НЕПАРУШНА ДРУЖБА

250 год мінула Ленінграду, праслаўленаму гораду трох рэвалюцый, заласцы Кастрычніка. Вялікая яго роля ў развіцці рускай нацыянальнай культуры. Вольналюбныя настроі горада ўпершыню прагучалі ў озе «Вольнасць» маладога Пушкіна. Рэвалюцыйны пратэст паэта быў падхотены пазівай дэкабрыстаў і Лермантанам, гнеўна прагучаў у сатырычнай лірыцы Некрасава і на святніні Кастрычніцкай рэвалюцыі знайшоў наймаксымае ўвасабленне ў паэме Баюса «Дваццаціца».

Ленінград — горад высокіх культурных і рэвалюцыйных традыцый. Нават у самыя змрочныя часы самазьяржаўа працягла ён слабе арміі выбухамі сацыяльнага пратэсту.

У Кастрычніку 1917 года, калі гераічным штурмам рабочыя і сялян былі знішчаны назубедны стары свет, «горад Пётроў» стаў «горад Леніна». Пачалася новая эра яго існавання, якая амяняла ўсё яго ўнутранае і знешняе аблічча. Але пушкінскае вызначэнне строгасці і строінасці засталася ў помніках яго новай, савецкай архітэктуры.

На працягу свайго гістарычнага шляху горад даў многа роднай краіне, як асяродак вольналюбнай дэма-

Кольнасць помнікаў рэвалюцыі ў Ленінградзе з'явілася з жыццём і кіручай дзейнасцю Вадзіміра Ільіча Леніна.

Часта гавораць і пішуць, што ў Ленінградзе ўсё дышае гісторыяй. Гэта сапраўды так. Ленінград прайшоў суровую школу барацьбы ў гады царызма. Ён адбыў наіскі беларуска-гвардзейскіх банд Юдэніча ў 1919 годзе, адараў усе свае сілы і мужнасць аднаўленню разбуранай гаспадаркі, у гады першых пяцігодкаў вырас, узмацнеў, стаў буднішчы індустрыяльным цэнтрам.

Дзе быў набуваным першы совецкі блямін? На Іжорскім заводзе! Адкуль пайшлі першыя трактары? З Ленінграда! Хто паслаў дваццаціпачытыячынікаў для перабудовы вёскі на сацыялістычны лад? Ленінградскія рабочыя.

Ленінград дапамагаў індустрыялізацыі нашай краіны. У 30-х гадах 34 працэнты ўсёй валавой прадукцыі прамысловасці даваў Ленінград.

Тут вырабіліся трактары і чыгуначныя вагоны, катлы і дызель, турбагенератары і яшчэ многае, што ўмацоўвала нашу краіну і вызваляла яе ад імпэрыяльнай залежнасці.

У 250-гадовай гісторыі горада асобнае месца займае Вялікая Айчынная вайна. У памятных летнія дні 1941 года гітлераўскай арміі ішлі на Ленінград вялікімі сіламі. Яны занялі Пскоў, Ноўград і выйшлі да поўднёвага ўзбярэжжа Фінскага заліва.

«Прайдзе некалькі дзён, і Ленінград, як спець плод, упадзе да маіх ног», — выхваліўся на радыё раз'юшаны «форар».

У 1941 годзе ворагі падыйшлі ўшчыльную да сцен горада, але ўзяць яго не змоглі. Пад артылерыйскім абстрэлам і бомбжэжам, у некалькіх кілометрах ад фронту працавалі ленінградскія заводы, выпускалі снараны, мінаметы, гранаты. Людзі ў цохах адчуваў сабе байцамі перадыняга краю.

900 дзён баякам ўвайшлі ў гісторыю Айчыннай вайны як адна з самых гераічных старонак. Ленінградцы здолелі не толькі стрымаць наіскі ворага, але і разграмілі яго да сцен вялікага горада-героя.

Сілай, якая агрупоўвала насельніцтва Ленінграда і натхняла ўсёх на подвигі, была камуністы.

Пасля вайны ў Ленінградзе зноў закіпела творчая плённая работа. Ленінград даў краіне першыя совецкія матаваны, падземныя камбайны для маскоўскага метра, турбіны і генератары для электрастанцыі Украіны, Сібіры, Урала, Далёкага Усходу, першыя тралявочныя трактары, якія палыгвалі працу дэсарубаў.

Забіла калічывай вытворчасці ініцыятыва. Сталі вядомымі многія ўмельцы майстры і вынаходнікі. Ленінград — радзіма новай тэхнікі. Не выпадкова знавіта тут наладжвальца вытворчасці паўправадніковых апаратаў. Ленінградцы прымаі ўдзел у будаўніцтве гіганцкай атамнай машыны — сіхнарафатрона, які нядаўна ўстаноўлены і пущаны ў Аб'яднаным інстытуце ядзерных даследаванняў у Дубна. На сталых Ленінградскага суднабудавнічага завода будуюцца першыя ў свеце атамны лодакы.

Шмат новага павялісца ў Ленінградзе пасля вайны. Незапаваляна змяніліся былія рабочыя ўскраіны. І, вядома, адно з самых выдатных абудаваніяў апошніх год — ленінградскі метрапалітэн імя В. І. Леніна. Якая тут працара! Колькі святла! Якая сціпла і разам з тым прымяная архітэктура!

Ленінграду 250 год! Ён сёння вета-тэрап. І разам з тым ён вёчна малады, неўтаймоўны. У ім жыць гераічны дух нашага часу. Ён заўсёды глядзіць наперад, у сваё заўтра.

Н. МІХАЙЛОУСКІ.

Ленінград дапамагаў індустрыялізацыі нашай краіны. У 30-х гадах 34 працэнты ўсёй валавой прадукцыі прамысловасці даваў Ленінград.

Тут вырабіліся трактары і чыгуначныя вагоны, катлы і дызель, турбагенератары і яшчэ многае, што ўмацоўвала нашу краіну і вызваляла яе ад імпэрыяльнай залежнасці.

У 250-гадовай гісторыі горада асобнае месца займае Вялікая Айчынная вайна. У памятных летнія дні 1941 года гітлераўскай арміі ішлі на Ленінград вялікімі сіламі. Яны занялі Пскоў, Ноўград і выйшлі да поўднёвага ўзбярэжжа Фінскага заліва.

«Прайдзе некалькі дзён, і Ленінград, як спець плод, упадзе да маіх ног», — выхваліўся на радыё раз'юшаны «форар».

У 1941 годзе ворагі падыйшлі ўшчыльную да сцен горада, але ўзяць яго не змоглі. Пад артылерыйскім абстрэлам і бомбжэжам, у некалькіх кілометрах ад фронту працавалі ленінградскія заводы, выпускалі снараны, мінаметы, гранаты. Людзі ў цохах адчуваў сабе байцамі перадыняга краю.

900 дзён баякам ўвайшлі ў гісторыю Айчыннай вайны як адна з самых гераічных старонак. Ленінградцы здолелі не толькі стрымаць наіскі ворага, але і разграмілі яго да сцен вялікага горада-героя.

Сілай, якая агрупоўвала насельніцтва Ленінграда і натхняла ўсёх на подвигі, была камуністы.

Пасля вайны ў Ленінградзе зноў закіпела творчая плённая работа. Ленінград даў краіне першыя совецкія матаваны, падземныя камбайны для маскоўскага метра, турбіны і генератары для электрастанцыі Украіны, Сібіры, Урала, Далёкага Усходу, першыя тралявочныя трактары, якія палыгвалі працу дэсарубаў.

Забіла калічывай вытворчасці ініцыятыва. Сталі вядомымі многія ўмельцы майстры і вынаходнікі. Ленінград — радзіма новай тэхнікі. Не выпадкова знавіта тут наладжвальца вытворчасці паўправадніковых апаратаў. Ленінградцы прымаі ўдзел у будаўніцтве гіганцкай атамнай машыны — сіхнарафатрона, які нядаўна ўстаноўлены і пущаны ў Аб'яднаным інстытуце ядзерных даследаванняў у Дубна. На сталых Ленінградскага суднабудавнічага завода будуюцца першыя ў свеце атамны лодакы.

Шмат новага павялісца ў Ленінградзе пасля вайны. Незапаваляна змяніліся былія рабочыя ўскраіны. І, вядома, адно з самых выдатных абудаваніяў апошніх год — ленінградскі метрапалітэн імя В. І. Леніна. Якая тут працара! Колькі святла! Якая сціпла і разам з тым прымяная архітэктура!

Ленінграду 250 год! Ён сёння вета-тэрап. І разам з тым ён вёчна малады, неўтаймоўны. У ім жыць гераічны дух нашага часу. Ён заўсёды глядзіць наперад, у сваё заўтра.

Н. МІХАЙЛОУСКІ.

Мікола АУРАМЧЫК

Шчырае слова

Усё не мог я Пабыць нябе наву, Хоць навек мне ў душы Ты ўвайшоў уладарна, Як «Аўрора» калісь Прабываў з «каюнай» Ші на плошчу тваю — Бранік легендарны.

Як мне выказаць шчыра Паважу табе, Як аддзячыць за тое, Што ў момант суровы Дзя Купалам Прывадаў знайшоў ты ў сабе І што ты ўвасабляў Купалава слова?

Твой заранак Шлях асвятляе даўно, Ён людзей азрае Надзеяй і верай... Горад Леніна, Ты — не ў Еўропу акно, А з яе ў новы свет Шырачынныя дзверы.

Іх крыжак Справаў зачыніць назаўжды, Помніш ты, Як ад Волхва ў спожу і смуту Да нябе на плошчу Юнак малады Прабываў з «каюнай» Праз лес і балота?

Ты даруй мне, Што я да цябе на зары Не прывадаў з салатам: Эскадр ударнай... Я-ж без вестак прапаў У Мясным злезь бары, Каб ты жыў у вяхах, Як герой легендарны.

І нарэшце сустрэца з табой... Як я рад, Што мяне Ты прамеш сгоняя як госпа... Добры дзень, Добры дзень, Ленінград, Горад мужнасці і маладоці!

Н. МІХАЙЛОУСКІ.

— Глядзіце!.. Ды ён-жа жыў — Ленін!

Голас гэты ішоў ад самага сэрца, голас расчуленага і ўсхваляванага чалавека.

На момант усе экскурсанты, па-чуўшы гэты голас, астылі ў маўчання і не маглі адарваць вачэй ад чарагога і незабыўнага вобраза... І сапраўды ён быў, як жыў... Ленін стаіць на высокім гранітным пастамеце, увенчаным вежай браньніка, з высока ўзнятай рукой, з накіраваным у далечыню позіракам, з вялікім тварам, вялікі і просты. Узнятая ленынская рука кіча папэра, нібы паказваючы дарогу ў шыяслаўную будучыню.

У май паміці назубедны застапенца вышадк, сведкай якога я быў у Ленінградзе на плошчы перада Фінляндскім вакзалам. Гэта была сустрэча простых людзей са сваім правадыром, імя якога яны заўсёды носіць у глыбіні сэрцаў і які для іх — назубедны неўміручы! Фінляндскі вакзал... Ён увайшоў у гісторыю, пра яго ведаюць усе — старыя і малыя. Тут 3 (16) красавіка 1917 года тысячы пішчэрскіх рабочых, салдат і матросаў сустрэлі свайго правадыра, які пасля доўгіх год эміграцыі вярнуўся ў Расію, каб узначаліць барацьбу рэвалюцыйнага народа супраць капіталістаў і памешчыкаў.

І вось тады на плошчы перада Фінляндскім вакзалам Ленін падыяна на браньнік і сказаў гістарычную прамову, якая заканчвалася палымнымі залікам:

«Нахай жыць сацыялістычная рэвалюцыя!»

У свай прамове Вадзімір Ільіч гавараў аб неабмежаванай перааратанна буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў сацыялістычную. Гэта была прынцыпова новая ўстаноўка, якая карэнным чынам мяняла становішча ў краіне. Як вядома, асеры і меншавікі і ўсе атыленіскае элементы і скупаць не хацелі аб правядзенні сацыялістычнай рэвалюцыі ў Расіі, наколькі, маўляў, «яна яшчэ не наспела».

Ленынска ўстаноўка, якую прынялі рэвалюцыйныя масы, стала базай праграмы дзеяння. З гэтага часу большэвіцкая партыя пачала актыўна рыхтаваць масы на правядзенне сацыялістычнай рэвалюцыі. Цяпер на тым месцы, дзе 3 красавіка 1917 года выступаў Ленін, стаіць помнік. Кожны дзень сюды прыходзяць сотні і тысячы ленінградцаў, масквічоў, мічаня, кіялян, тбілісцаў, ерэванцаў, новасібірацаў.

У Ленінградзе многа гістарычных помнікаў і месц, звязаных з жыццём і дзейнасцю нашага правадыра. Тут працуюць Ленінградскі філіял Цэнтральнага музея В. І. Леніна, некалькі мемарыяльных музеяў-кватэраў, дзе Ільіч жыў, працаваў або хаваўся ад царскіх сышчыкаў.

Ленінградскія літаратары нямаю зрабілі для таго, каб совецкія чытачы атрымалі магчымасць пазнаёміцца з ленынскімі творамі беларускай мастацкай літаратуры.

Толькі за апошнія два-тры гады выпушчаны рад кніг беларускіх пісьмемнікаў. Сярод іх «Драматычныя творы» Янкі Купала, «Выбраныя драмы» Кандрата Крапіны, кніга выбранных вершаў Петра Габелі, п'есы Вітала Вольскага, зборнік баеў Уладзіміра Корбана, апавесць Янкі Маўра «ТБТ», раман «У добры час» Івана Шамякіна.

У ленінградскіх часопісах «Звезда» і «Нева» неаднаразава публікаваліся творы М. Танка, П. Пестрака, П. Панчанкі, Я. Брыля, М. Лужаніна, А. Вялічкіна і іншых беларускіх паэтаў і празаікаў.

Раман М. Ткачова «Згруктаванасць» у перакладзе ленінградцаў П. Кабарэўскага і А. Астроўскага і апавесць Я. Брыля «На Выстральцы» (пераклад А. Астроўскага) выданыя выдатным «Савецкі пісьмемнік» у Маскве.

Сялета ў Ленінградзе выйдзе ў свет некалькі кніг беларускіх пісьмемнікаў: «Выбранае» Шыма Панчанкі ў перакладзе групы ленінградскіх паэтаў, кніга крэпаўчых нарысаў Вітала Вольскага «У лесах над Беразіной» (пераклад П. Кабарэўскага), драматычная паэма-трылогія Міхаса Кімічова «Скарныя» ў перакладзе В. Раждзественскага і іншых.

У Маскве, у выдавецтве «Савецкі пісьмемнік», выйдзе раман І. Шамякіна «Крыніца», выдавецтва дзяржаўнай літаратуры выпушчыць у свет

Усе месцы, звязаныя з жыццём і дзейнасцю Леніна, аднолькава дарагі нашым сэрцам. І ўсё-жа з нейкім асаблівым хваляваннем пераступі наш парог Смольнага, дзе ў тая грозныя кастрычніцкія дні 1917 года знаходзіўся штаб кіраўніцтва рэвалюцыі.

Месцы, якія найбольш запамінаюцца ў Смольным, — гэта пакой, дзе жыў Ільіч. Першае, што кідаецца ў вочы і адзіляе, — скромнасць, якой акружаў слабе Ленін. У кватэры Ільіча было толькі два пакоі з выключна прастай мэбляй. Тут было толькі самае неабходнае. Мэбля і рэчы зусім не многа — можна пералічыць на палецах. Рабочы стол, на ім звычайны пісьмовы прыладак з драўнянай ручкай, прас-пап'е, настольная лампа. Над сталам на сцяне — адзін тэлефон. У пакоі капапа, піль крэслаў, буфет, шафа — больш нічога. Тут-жа, у гэтым рабочым пакоі, за невяскогай перагародкай, якая нават не дасягае столі, — спальня з шафай для вопраткі і дзвюма жалез

ДЗЕНЬ ДОБРЫ, ПЕСНЯ УКРАЇНЫ!

Перад вялікім святам

Літаратары Украіны працуюць зараз пад знакам падрыхтоўкі да вялікага саракагоддзя Багдана-Леанідаўскай рэвалюцыі. Гэтая падрыхтоўка набывае ў нас вялікі размах і ідзе па ўсіх лініях — і па ліній шырокай грамадскай работы ў колах нашых чытачоў, і па ўнутрысацыяльнай творчай рабоце, і перш за ўсё, у індыўідуальнай творчай рабоце кожнага пісьменніка над творами, прысвечанымі вялікаму дню.

Юрый СМОЛІЧ

расні мы збіраемся прасвецці дэкаду беларускай літаратуры на Украіне.

Якія-ж новыя творы атрымае чытач ад пісьменнікаў Украіны да саракагоддзя?

У часопісе «Вітчизна» друкуецца раман А. Ганчара «Перакоп» — пра гераічныя дні грамадзянскай вайны на Украіне. У выдавецтве «Ралянскіх» выйдуць кнігі неадрукаваных сатырычных твораў Астэпа Вішні, рамана А. Банькоўскага «Зямля вялікая» — з жыцця сельскай інтэлігенцыі, рамана В. Сабякі «Звечайнае жыццё» — пра творчы будні рабочага класа ў Данбасе, рамана Н. Рыбакі «Біскавіца насустрэчу» — з жыцця савецкіх вучняў, рамана Ю. Чорнага «Далёкі» — пра ўвагі ў вайну, пра шахцёршу Данбаса, рамана В. Кучара «Бывай, мора» — пасляваеннага жыцця калгаснай вёскі. Маркуцэца выпусціць таксама творы, прысвечаныя гераічнай гісторыі нашага народа: «Багдан Хмельніцкі» Івана Ле, «Гайдамакі» Ю. Мушчэцка, «У дні князя Святаслава» С. Скларанкі.

Тарас Шучынка — фрагмент скульптуры народнага мастака БССР З. Азгура. Фото І. Салавейчыка.

як 600, а ў іншых гарадах і абласцях УССР — каля тысячы.

У плане падрыхтоўкі да саракавай гадавіны Багдана-Леанідаўскай рэвалюцыі апрама імгнівае выступленне сроду рабочых і калгасных чытачоў, прасвецці яшчэ серыю спецыяльных вечароў братніх савецкіх літаратур для моладзі, у якіх прымуць удзел разам з кіеўцамі пісьменнікі РСФСР, Узбекістана, Таджыкістана і Туркменіі. Аначавацца будзе праведзена серыя вечароў «Сорак год савецкай літаратуры» ў Кіеве і ва ўсёй Украіне для рабочых, калгаснікаў і інтэлігенцыі. У хуткім часе ў Беларусі пачынаецца трыдзятая украінская літаратура, а ў ве-

тургі Украіны. З кіеўскім тэатрам імя Івана Франка працуе А. Карнейчук над новай п'есай «Чаму ўсміхаліся зоры». У гэтым тэатры не так даўно паказана новая п'еса О. Левады «Апошняя сустрэча». Рускі драматычны тэатр імя Лесі Украіны плануе п'есу В. Сухадольскага «Будзе на моры пагода», кіеўскі тэатр юнага глядача наказаў п'есу П. Варанька «Казка пра Чугайстра» і працуе з Я. Краўчанкам над п'есай «Падушкі Таня». Ю. Мокрэўскі напісаў п'есу «Рэйх» (пра Катоўскага). На лібрэта А. Турчынскай рыхтуецца опера «Мілана».

П'есу С. Галаваніўскага «Шэрыя громы» рыхтуе Чарнавіцкі тэатр, п'есу Ю. Дольда-Міхайліка «Багунцы» — запарожскі тэатр імя Шчора, п'есу М. Заруднага «Ноч і поўня» — Вінніцкі тэатр, п'есу О. Карнейкі «Агні» — Тэрнопальскі тэатр. Закачваюць новыя п'есы А. Шыян, Ю. Буракоўскі, М. Талагаўскі, С. Шарбак, А. Шклярчук.

Пісьменнікі А. Дмітарка і О. Ганчар напісалі сцэнары «Перакоп», па якому рыхтуецца фільм на Кіеўскай кіностудыі.

Амаль за ўсіх абласцях выйдзюць новыя альманахі літаратурнай моладзі. Акрамя таго, Саюз пісьменнікаў Украіны выдаваць выданні ў гэтым годзе аднавіць работу па стварэнні гісторыі фабрык і заводаў. На новыя шахты Данбаса, у Львоўска-Валынскіх вугальных басейнах, на нафтавыя промыслы Станіславаўшчыны і ў Кахоўку выведзюць спецыяльныя брыгады пісьменнікаў.

Хоць наша літаратура і значна адстае ад законных патрабаванняў чытача — як найактыўней палітыка і ў жыццё, вырашаны найважнейшыя праблемы сучаснасці, глыбока раскрытае ўнутранае свет сучаснага чалавека, вялікая творчая астыўнасць усяго калектыву пісьменнікаў перад сучасным саракагоддзем сведчыць, што напяр мы робім значны крок у вырашэнні гэтых праблем. Юбілейны год будзе годам сур'ёзнага творчага экзамену. Пісьменнікі Украіны прыкладзюць усе сілы, каб з годарна здаць гэты экзамен перад народам і партыяй.

Гастрольныя п'ескі украінскіх тэатраў, музычных і харавых калектываў па Беларусі сталі традыцыяй. Народны Украінскі хор пад кіраваннем Гр. Вярхоўі неаднаразова быў у БССР, дзе карыстаўся вялікім поспехам. На здымку: выступленне хору ў клубе Мінскага аўтазавода. Фото І. Салавейчыка.

З народных крыніц

Украінская савецкая песня нарадзілася і расквітнела амаль з першых год перамогі Вялікага Кастрычніка на Украіне. Вызначальнае працоўнае і стварэнне свабоднай Украінскай савецкай дзяржавы ўжо тады шыра вівалі сваімі новымі творами нашы кампазітары — выдатны арганік і таленавіты стваральнік песні М. Леантовіч, аўтар незабытых хораў Я. Стэфан, малодшы з іх сімфаніст і пасіяры В. Касянка.

Яшчэ ў дзяткаці гады кампазітар Гр. Вярхоўка стварае папулярную масавую песню «Наперад, народ, ідзі!», які творчы пераход выдмай італьянскай рэвалюцыйнай песні. Некалкі ўдалых масавых песень, якія атрымалі шырокае распаўсюджанне ў народзе, напісаў тады М. Верыкіўскі. Пудоўны хор «Дзівоны флот на сонцы зьдзе» на словы выдатнага нашага паэта Паўла Тычыны стварае кампазітар Ілья Кізіцькі. Гэты хор з вялікім поспехам выконвала украінская калела «Думка».

У канцы 20-х і ў 30-я гады з вялікім поспехам «разышлася» на Украіне песня «Добра, добра сярэд стэпу» кампазітара К. Вагуслаўскага на словы аднаго з першых камасольскіх паэтаў Івана Шучынка. Яго творы былі блізка украінскай народнай песні, іх любіла моладзь, яны атрымалі найбольшую папулярнасць у народзе.

У нас, на Украіне, у 20 — 30-я гады найбольшым паэтам моладзі быў пяшчотны лірык — выдатны пасіяры грамадзянскай вайны Уладзімір Сасюра.

Мы і да гэтага часу памятаем і мелодыі, і тое, як шырока былі тады папулярныя сарод студэнцкіх песні на вершы Сасюры «На захад ідуць легіёны», «Калі поедз у далі загручоца» і шмат іншых. Здаецца, самі студэнты тады і складалі і распаўсюджвалі музыку гэтых твораў.

Паней велікай значнай была плённая работа над масавай песняй кампазітара Леўка Рэвучкага. Ён амаль увесь час працаваў у творчым супрацоўніцтве з нашым патрабавальным і думлівым паэтам Максімам Рыльскім, Рэвучкі і Рыльскі напісалі рад твораў, якія сталі сапраўды народнымі.

Вялікі поспехаў дасягнула наша песенная творчасць ужо за апошняй паўтара дзесяці год пасля Вялікай Айчыннай вайны. Магчыма, яшчэ больш упэўненым і выразным, чым у Рэвучкага, перыядам у гэтай творчасці стала стварэнне Платонам Майбародой цыкла песень аб героях сацыялістычных паёў Украіны. Платон Майбарода — выключна таленавіты мелодыст, карэнымі творчасці найбольш падарожжа ў народны украінскі мелас, песенную традыцыю народа. Не дзіўна, што на працягу нямногіх год ён стаў найбольш папулярным і любімым кампазітарам-песеннікам Савецкай Украіны.

Часта слухачы з Вадзівастока ці Самарканды прысылаюць Усеаюзнаму радыё заўвагі з просьбай перадаць такія лірычныя творы Майбароды, якія выдмк «Белыя каштаны», «Кіеўскі», «Калгасны вальс». Сваіх поспехаў П. Майбарода дасягнуў толькі тады, што яго песні заўбеды арганічна і творча вынікаюць з вечных крыніц вядомай на ўвесь свет украінскай народнай песні.

Значны ўклад у нашу лірычную песню зрабіў самадзейны спявак-кампазітар Сяргей Казак. У яго добры лірычны талент. Менш па колькасці створанага, але вельмі ўдала працуе ў жанры масавай песні аўтар опер і балета Г. Жукоўскі. Лепшая яго песня — «Вальс над Дняпром» (словы П. Тычыны). Вельмі шырока гучала яшчэ вакальна-сімфанічная паэма «Дружба народаў».

З украінскіх сучасных песеннікаў трэба ўпамінаць творчасць А. Піліпенкі, Я. Цыгяра, І. Шамо. Найбольш з іх зрабіў у жанры песні А. Піліпенка. Вядомы ў народзе яго ўрачэная песня «Комуністычная партыя хвала!» (словы В. Лефія). «Дунайскі вальс» (словы М. Нагнібды).

У кароткім аглядажым аргументы няма магчымасці расказаць аб усім найважнейшым, тым больш паставіць некаторыя праблемы песеннай творчасці. Я стварыў сабе задачай толькі сцісла пазнаміць нашых сяброў-беларусаў з тым лепшым, што створана на Украіне ў галіне песні.

Тэрэнь МАСЭНКА.

Кіеў.

Добрыя традыцыі

Хто не ведае ці хто не любіць украінскіх песень! Яны ў Беларусі бытуюць здаўна, з незапомных дзён.

Старонкі гісторыі мастацтва пераносіць нас у сіваю мінуўшчыну, у пакрыты зморкам часу гады. Беларускія сяляне, каб забяспечыць існаванне сваёй сям'і, ішлі на Днепр у заробкі, ішлі спадзяючыся на Чорнае мора. Навольна, нетаропка неслі дняпроўскія воды палты, паціху гойдаліся хвалі, а над бязмежнымі сінімі далечамі лунала беларуская песня. І яна не гублялася дзесяцімі ў неабсяжных украінскіх прасторах, не паглыналася дняпроўскімі хвалямі. Яе падхоплівалі і неслі далей жыхары прыбярэжных паўвостраў, украінскія сплавшчыкі лесе, бо яна, гэтая песня, асабліва імпанавала настрою, думкам украінцаў, расказвала пра жыццё і побыт беларускага працоўнага чалавека, можа назват больш поўна, больш ясна, чым самія праўдзівыя словы саміх плытагонаў.

А вярнуўшыся дамоў, у родныя сёлы, у вольныя часіны беларускія плытагонныя сплавшчыкі ўкраінскія песні, з якімі пазнаміліся за час доўгага свайго падарожжа на плытах.

Амаль такім-жа шляхам, толькі крыху пазней, прыйшла на беларускую сцяну і украінская драматургія, прыйшла жаданым гоцем і шчырным, добрым дарэчыткам. Яе мільёны атосчалі і пачыталі з песняй. І не толькі тады, што ва украінскіх спектаклях так многа чароўных мелодый, так багата пасячаны яны танцамі і песнямі. І сама мова п'ес таксама мілагучная, таксама папулярная і поўнасапраўдна для беларускага глядача. А спектакль, можа яшчэ шырэй і глыбей, чым песня, знаёміць беларускага глядача з нашай брацкай Украінай.

Шматлікія вандробныя

украінскія тэатральныя калектывы, дае ў большасці былі сапраўдным энтузіястамі, у надзвычай складаных і той час умовах неслі гледачам сапраўдную радасць, вучылі іх думаць, амагача за сваё пачуццё. І зразумела, яны заўбеды ў добраахвотнага і неспасраднага гледача сустракалі самыя пільны прыём, таварыскую падтрымку.

Сярод многіх вядомых майстроў украінскай сцэны навечна засталіся ў хвалючым летанісе беларускай культуры выступленні М. Крапіўніцкага, М. Занькавецкага, чыя імёны, па словах Станіслаўскага, высечаны залатымі літарамі на сцянах гісторыі сучаснага мастацтва. Тут, у Беларусі, ападытравалі М. Лівіненка-Вольгемута, зачароўвалі І. Патаржынскі, В. Гымрай, тут, на нашай сцэне, уарупаў сваім агромністым темпераментам і выключным майстарствам А. Бучма ў ролі селяніна Задарожнага ва «Украдзеным шчасці» Івана Франка, тут любіць і паважаюць талент З. Гайдла, М. Грышко, памятаюць цікавыя, хвалючыя работы вядучых дзеячоў сцэны А. Сердзюка, М. Брушальніцкага і іншых.

На Украіне пачынаўся творчы шлях выдатнага беларускага акцёра Г. Габэва. У Мінску пад кіраваннем вядомага украінскага мастака і рэжысёра Ю. Сагайдчынага рабілі свае па сутнасці першыя крокі на сцэне артысты Л. Александровіч, У. Крыловіч, Г. Грыгоніч.

П'есы украінскіх аўтараў з'явіліся ў нас яшчэ ў той час, калі толькі-толькі зараджалася становіцца украінскай драматургія. М. Старицькі, Т. Шэўчанка, М. Крапіўніцкі, І. Франко, І. Бачара, Колькі таленавітых твораў такіх розных па індывідуальнасці і схільнасцях аўтараў было паказана на беларускай

сцэне, колькі думак яны абудзілі ў гледачоў, колькі выклікалі высокародных пачуццяў! Украінскія п'есы іграюць затым у «народным тэатры» зачынальнага беларускага професійнага мастацтва Ігната Буйніцкага. У першыя гады свайго існавання ВДТ-1 таксама аэвртаецца да украінскай класікі. Затым у гэтым і іншых калектывах сістэматычна ставяцца буйнейшыя творы драматургі брацкай рэспублікі, і гэта ўжо неўзабаве становіцца добрай традыцыяй.

А які поспех выпаў на долю акцёраў рэжысёраў, што сустракаліся з п'есамі украінскіх аўтараў, колькі адчулі яны асялолы, творчай радасці! Іной, напрыклад, важнай вехай у гісторыі тэатра імя Якуба Коласа з'явіўся трагедыйны спектакль «Пагібель аскары» А. Карнейчука, уасоблены на сцэне рэжысёрам К. Зубаным; якому перамогу атрымаў тэатр імя Янкі Купалы пастаўленай п'есай А. Карнейчука «Платон Крэчак». А іншыя творы Карнейчука на беларускай сцэне, а п'есы Ю. Ялоўскага, Ю. Буракоўскага, В. Сабякі.

У сваю чаргу такім-жа поспехам карыстаюцца на Украіне творы беларускай драматургіі, такоес-ж знаходзяць яны таленавітае вытлумачэнне. П'есы Янкі Купалы, Багдана Крапіўна, Аркадзя Маўзона, Кастуся Губаровіча, Андрэя Макаёвня і іншыя бачылі гледачы Кіева, Харькова, Одесы, Львова...

І няма ніякага сумнення, што мы вельмі часта будзем вітаць з'яўленне на нашай сцэне новых п'ес украінскіх драматургаў, рываляцызма ўзнаўленне класікі, пра якую нашы майстры, вядома, яшчэ не раз скажучь сваё новае, свежае слова.

А. САБАЛЕУСКІ.

Васіль МАРЭМПОЛЬСКІ

Сястра

Зноў гукнулі дарогі шырочкі:
Зноў і стук буйроў саухае рад...
Добры дзень, Беларусь сінвокая,
Украіны маёй сястра!

Б'юць на твару мне хвалімі восткімі
У нястрымным разгневе ятры.
Над тваімі сасновымі вяскамі,
Чуд, песні знікаць да зямлі.

Скрозь бары, балаты, За туманамі
Зноў яны — ад сяла да сяла,
Тут у годы вайны з партызанамі
Непакорная воля жыла.

Тут не раз над лугамі зялёнымі,
Абуджаючы гromам палі,
Узяталі масты з ланжоранам,
Пад адхон зылоны ішлі.

Бачу хаты, чароды гусіныя,
Бульбу, жыта ў бясконых палях.
Разлілася азэрмі сінімі
Ад квістаўна лёну зямля.

І з палёў, што пабліскаваюць росамі,
Шлюць усмішкі свае наўздагон
Нам дзяўчаты з кукальнымі косамі
І з вачыма, бы ў кветцы лён.

Да сяброў сваіх русаў здаляку я,
Каб абрыць на-братэрскую, як след,
Дык прыймай, Беларусь сінвокая,
Ад сястры Украіны прывет!

Пераклад з украінскай
Кастуся ЦВІРКІ.

МАРЫНА

Пятро КАЗЛАНЮК

АПАВЯДАННЕ

★

Бацьку мы бачылі дома, нібы ў гасцях, між адным арыштанам і другім. Такі ён быў заўзаты супраць панскага свету, та-кі, як гэта кажуць, гарласты на маўках і мітангах, што, бывала, выйдзе з адной турмы ды адразу-ж патрапіць у другую.

Ішчэ вольны, паматаў, дзяўчом з кацічкай хадзіла я з мамаю на спатканне з татам у турму. Маці журылася тады праз драпаную сетку:

— І дакуль-жа мне, Васільку, жыць удавою, даўчом у сяле, дакуль бедваць з дзецімі і плакаць? У вёсцы вольны людзі, як людзі, а ты ўжо катаржнікам на векі-вечны стаў.

— Бацька на гэта:

— Пацярці, — кажа, — мая галубка бела, пабыдоў, дакуль зможаць. Не вінаваты я, што ўжо ведаю, дзе нам праўды шукаць, і не каюся, што пайшоў у рэвалюцыю. Сашчамі, любя, зубы і вер, — сказаў, — што калі ўжо не нам, то хочь нашым дзецім свет ставе ясны.

З кандыгера ў Вароце Картузскай і вывазілі бацьку нашы слаўныя браты з-за Збруча ў трыццаці дзевяці годзе. Не бляды, а якія чорны і сухі, як мочы, лёг ён у хадзе на пасцель і ўжо не падымаў да сконы. Толькі чорныя вялікія вочы гарэл ў яго агнімі. Якаў так, мучыўся сваім лаяннем, калі ўжо ўсе радаліся, і гаварыў не раз маці і мне з брацічкай:

— Шчаслівыя ўжо вы, пяцёр не боюся за вас. Жывіце, мае любівы, і не забывайце ніколі, за што я змагаўся і хто зрабіў нас ужо вольнымі на нашай вольнай зямлі.

Гэтак наказаў мне тата. Далі нам тады зямлю і карову з панскага фальварку, прыслалі доктара і дапамогу з раёна, але гэта ўжо не падняло бацьку з пасцелі.

А я ішчэ з вясені запісаўся ў школу. У першы клас, хоць трохі ўжо ўмеў чытаць. Не хадзіў прыняць мяне, такую п'ятнаццігадовую дзяўчыну. Але я ўпарта і такі ўпартаўся ў раёне, пакуль не адчынілася ў нас вяслярная школа для дарослых. Цімых і неспісьменных было ў нас больш як поўсала.

удавою. Даўчом ужо я пасвіла ў яго цяляць пад лесе, а ў скопной багачкі не дапрасілася бывала і дачкі. Бегаю ўсё лета гадоўна і плачу пішком. Вось гэты, такі добры, як хрэн, Панас не для нас (пасля вайны нашы калгаснікі раскулачылі іх, заўважце) і калі мяне пасля бацькавай смерці:

— Не сорам табе, Марынка, бегаць з кніжкаю? З кніжкай не есцімеш хлеба, ужо вольны тата дабраўся на тых кніжках і на коўме. Хадзі, — кажа, — дзеўка, да мяне і да маёй Гарпіны, будзеш ужо ў нас, як свая, нібы дачка.

— Ого, не дачкаецца ўжо з мяне парабанкі, — адсекла я тады Панасу. — Не мне ўжо сораміцца, вам пяцёр хадзіць твар гарыць ад сораму, што трапілі з людзей у ваўкалакі.

Закончыла тады я два класы. Ой, як я старанна вучылася! Паверце, не вучылася, а як-бы песню дзявочыю співала. Вечарамі бегаю ў школу а днём на калгасных бурках з маці. У нас ужо і невялікі калгас быў перад вайною — «Чырвоны зорка» называлі яго. Співаем, бывала, з дзяўчатамі ў зване, як тыя жаваранкі, і нібы стомы не чуюм. Усё яно для нас было новае, усё вясновае нейкае, і ўсё радаснае і надзеянае, як і спеў жаваранка...

— Ды не прайшоў і двух год, як абарвалася наша радасць.

П.

Сярод лета зрынула на нас гітлераўская навала бомбамі і пажарамі. Меншага браткі тады дома не было — паехаў дзесяці з піянерамі аж да мора, у Крым. От мы і заплакалі з маці. Над Львовам, чуюм, гукаціць, стаяцца наша гарыць, а кукаці недобрыя ўжо і слямаціца ў вочы з нас і з калгаса: «Ого — бліскаюць вочымі вачыма, — гарачэ ўжо, дзякуй богу, вашы марадкі!» Што-ж пяцёр будзе?

— Баром, мама, карову, — кажу я, — і хадзем кудысьці далей, на ўсход.

— Нікуды я з хаты не пайду, — адразада маці. — Як-жа ішці, калі наш малы вольны вольны прыдзе дахаты.

Пайшла я на могілкі і паліла бацькаву

магілу слязамі. Хаджу нібы хто мне востры камень улажыў у грудзі. Так і ляглі ў трывоце, а ўночы сасніўся мне тата. Не скажу нават, ці гэта сніліся мне, ці так ён з'явіўся — досыць, што торкнуў мяне двойчы за лодак і сказаў на поўголоса:

«Не спі, Марынка, уставай, мая ты раўнуца! Чуюм, гэты народны бурліць? Уставай-жа, бо трыба нашу савецкую ўладу абараняць ад ворага!»

І ўсканілася, а ён, ну, ён, татка наш родны, паказаў мне доўгую вінтоўку і раптам расплывацца ў бліскавіцы.

За акном моцна трашчала навалніца. Я ўжо да рапыці не спала, устала, як не свая, але і маці баёса сказаць. Сланяўся па двары і па гарадках, як прыбываю, думаю і ўсё думаю сваім курным розумам. А бацька гэтак і стаіць у мяне перад вачыма: «Уставай, Марынка!»

Увечары расказала я маці пра сваю таемніцу. Расказала пра бацьку, выкінула камень з грудзей і тут-жа вырашыла:

— Я пайду на вайну, мама.

— На вайну — ты-ты? — ці то засмяялася, ці то спалохалася маці. — Ты што, здурнела, Марына?

— Не, не здурнела, — кажу. — Вы-самі чулі не раз, як бацька гаварыў нам берагі савецкую ўладу ад ворага? А Гітлер-жа хоча знішчыць нашу волю!

Ну, вядома, пасварыліся мы і палілакі нам, але я ўжо настала на сваім. Ды наш добры настаўнік пераканаў маці, сказаўшы, што ў нашай Чырвонай Арміі ёсць і дзяўчаты і што гэта ўсім не сорам, а гордасць для ўсіх.

Уранку развіталася я з маці. І шкада было, і тужліва, і страшна пакадаць асіратою і самай адрыццата раптам, нібы то дзіця ад пупавіны. Развіталіся мы па бацькавай магіле. Я цявала па шорціка, але які-ж ласкавы і незабыўны маміны рукі і не падумала тады, што ў астатні раз. Не ведала я тады, што праляціць кукаці напучоць на яе чорных здрынкаў з паліцаў, а тыя і аддадуць маці на катаржніцкую работу ў Намеччыну. У пачатку вайны шмат чаго нашы людзі не ведалі — і ў першую чаргу не ведалі, хто такія немцы ў фашыскай абалонцы і хто такія іхнія злачынныя прадаўнікі ў мундырах гітлераўскіх паліцаў...

(Заканчэнне на 4-й стар.)

ГУМАР НАШЫХ СЯБРОЎ

Бадай, няма чалавека на Беларусі, які не ведаў і не любіў бы украінскіх прыказак і прымавак, жартоўных песень і частушак, казак і баек. Ведае наш чытач і многа гумарыстычных твораў украінскіх пісьменнікаў — класікаў і сучаснікаў. Гумар брацкай Украіны дасціпны, разумны, часам маккі і добры, часам гэтуны, вельмі блізка па сваёй прыроце да гумару нашага народа. І часта дзе-небудзь на раёне, пачушы украінскі жарт ці прыказку, нават здзіўляюцца таму, як сакавіта і арганічна гучыць яны на нашай мове. Асабліва зразумела тая цікавасць, якую выклікае зборнік «Украінскі гумар», выпушчаны ў бібліятэцы «Вожыка».

Мы сустракаем тут здаўна знаёмыя нам імёны Астэпа Вішні і Сяпана Алеяніка, знаёмімся з іх малодшымі палчэчыкамі па п'яру.

Вядома, аўтары, прадстаўленыя ў зборніку, — гэта актыўныя ч

ЗНАЁМЫЯ ГЕРОІ

Спектаклем «Спраўдны чалавек» пачаў гастролі ў Мінску Вільнюскі рускі драматычны тэатр. Інсценіроўка Т. Лондана, напісаная пра вядомай аповесці Б. Пялява пра мужны подвигі Аляксея Мерэсёва, не выпадкова прыцягнула да сябе ўвагу калектыву. У гэтым выніку не толькі сцэнарыст тэатра да героя-рамантычнага тэмы, але і імкненне стварыць вобраз станоўчага героя нашых часоў. Інсценіроўка пра ўсіх недахопах нясе ў сабе зародкі вядомай сілы. Лёс Мерэсёва, гісторыя яго звароту ў строй хвалюе і сьмешна, хоць добра знаёма кожнаму. Пэса не толькі ўзакрасіла мінулае, але прымушае задумацца аб будучым. Яна ў лепшым сэнсе слова надзейная. І гэтую якасць яе падкрэсліў тэатр, прывяўшы спектакль барацьбітам за мір.

У спектаклі, пастанавленым заслужаным артыстам Літоўскай ССР А. Палаком, на Мерэсёва голас гучыць мужная тэма Аляксея Мерэсёва, гераічны паезд яго падзеі. І не менш, а можа нават яшчэ больш моцна і велічна гучыць пэтычынае слова аб партыі, жывое ўвасабленне якой — камісар, «спраўдны чалавек», як называе яго Мерэсёў. Па сутнасці, спектакль пачынаецца тады, калі ў палаце паўляецца гэты сціплы, нічым асабліва не прыкметны чалавек з уважлівым поглядам разумных праціўных вачэй, у якіх няяснымі полымі гарыць любоў да людзей. Настойліва шукае ён шляхоў да сэрцаў людзей, лёс якіх цяпер даруваны яму, палкавому камісару, інжынеру чалавечых душ. Брок за крокам завявае ён чалавечыя сэрцы, загартоўвае волю людзей, накіроўвае яе на пераадоленне самых цяжкіх задач. Ён павінен вярнуць бацькоў да жыцця, вярнуць у строй актыўнымі барацьбітамі. Мы разумеем, што гэта не толькі яго маральны абавязак, але сэнс усяго жыцця. І хоць гэта бітва за чалавека ідзе на нашых вачах у сіджах, здавалася б, пазбаўленых усякага знешняга дзеяння, а глыбокім хваляваннем сочыць за амаль няўловнымі аэманамі ў характарах і псіхіках людзей, якім пашчасліліва аднойчы сустрэцца з такім чалавекам.

Артыст С. Пяткоў стварае прывабны, багаты ўнутраным жыццём вобраз. Светлы алімпізм, неўтайманавая грая жыцця і барацьбы, выключная воля і вытрымка, назвычайная сціпласць і сардэчнасць — цудоўныя рысы спраўданага чалавека — арганічна зліваюцца ў вобразе камісара. Ён па праву займае ў спектаклі цэнтральнае месца.

Але адчуваецца, што гэта вынік не столькі ражысёрскай задумкі, колькі не-

дастаткова глыбокага і правільнага ўвасаблення Герасева (заслужаны артыст Літоўскай ССР Я. Іваноў). Перад акцёрам стала надзвычай цяжкая задача: напоўніць дынамікай унутранага жыцця вобраз, запоўніць прабелы аўтарскага тэксту глыбокім падтэкстам. Праўда, у першых карцінах гэта велікая зрабіць: у сіджах у зямлянцы Мерэсёў і знешне, і ўнутрана статычны, і гэта — недарок інсценіроўкі. Затое ў сіджах у шпіталі, на камісіі і на аэрадроме перад акцёрам, зольным «прачытаць» тое, чаго няма ў тэксце ролі, адкрываюцца значныя магчымасці. Пажаля, гэтыя магчымасці таленавітаму акцёру не ўдалося вычырапіць поўнасьцю.

Артыст добра адчувае фізічны стан героя, але менш увагі аддае раскрыццю псіхалагічнай глыбіні вобраза. Таму Мерэсёў — Іваноў некалькі аднастайны, хоць артыст імкнецца ўзабагаціць вобраз за кошт свайго темпераменту і абаяння нават часта надіскаючы на гэтыя шчаслівыя дні. Часам артыст любуецца сабой, што стварае ўражанне некарай рывокі, позы. Таму атрымліваецца напружанае ўражанне, быццам Мерэсёў адзіночна да таварышаў з нейкім, праўда, ледзь улоўным, пацудзім перавагі. Артыст не скупіцца на міміку. Але выраз яго твару ў асобныя моманты — гэта зусім не тое адлюстраванне ўнутранага стану, якое, напрыклад, так уражае і па-спраўдному хвалюе, калі сочыць за няўловнымі рукамі даччы Гвоздзевы (артыст В. Коцарэў), даручы перададзенымі навукамі сціплымі сродкамі. Калі бачым, як зноў быццам няўловна на свет, узакрасіла з мёртвых герояў-таніст Гвоздзевы, гэты замкнёны, з шарым акамялым тварам чалавек, адчуваец хваляванне, праікаецца глыбокім пацудзім удзячнасці камісару, які зрабіў гэты пуд — вярнуў чалавечы жыццё. І ўражанне арганічнасці, натуральнасці, праўды настолькі вялікае, жыццё ў вобразе настолькі пераканальнае, што здаецца — перад табою жывы чалавек са сваёй нялёгкай, непавторнай біяграфіяй, і забываеш, што гэта акцёр.

Трэба адзначыць адну вялікую вартасць спектакля — яго спраўдзенае культурнае слова. Наогул культура слова ў тэатры — на высокай ступені, і хочацца пажадаць, каб і іншыя кампаненты акцёрскага майстарства (асабліва ў моладзі) былі б таксама на такім-жа ўзроўні, тым больш, што гутарка ідзе аб аэрадроме калектыве, поўным творчых сіл і жадання сказаць сваё слова ў мастацтве.

Т. БУШКО.

На здымку: сцэна са спектакля «Спраўдны чалавек». Аляксей Мерэсёў — заслужаны артыст Літоўскай ССР Я. Іваноў, Кукушкін — артыст Н. Трусаў, Сіпаен Іванавіч — артыст Е. Марцэвіч.

Парады прафесіянальных кампазітараў

На гэтым тыдні чарговай музычнай «серада» ў Саюзе кампазітараў БССР была прысвечана праслухоўванню і абмеркаванню твораў двух самадзейных кампазітараў — І. Троскі (Нясвіж) і М. Трахтэнберга (Барысаў). Абодва яны — пераможцы музычнага конкурсу, праведзенага ў гонар фестывалю Мінскім абласным Домам народнай творчасці, кіраўнікі якога і выразылі пачынаючы прафесіянальным музыкантам у творчасці самадзейных кампазітараў. У большасці гэта творы, напісаныя для змешаных хору або вакальнага ансамбля, і толькі М. Трахтэнберг прадставіў на абмеркаванне некалькі свайх інструментальных рчаў.

Нажалі, ад многіх хораў у слухача засталася зводзіць няўладнае ўраўненне. Справа ў тым, што арганізатары гэтага своеасаблівага творчага паказу залучылі памылку, даручыўшы выкананне многаталасных твораў не харавому калектыву, а вакальнаму дуэту. Безумоўна, ён не ў стане быў раскрыць усю музыкальную асаблівасць харовай партытуры кожнага твора. Аб гэтым гаварылі на «серадзе» І. Нісненіч, Г. Штовіч, П. Падкавыраў і А. Алазаў і іншыя. Як адзначыў І. Нісненіч, у самадзейнага кампазітара М. Трахтэнберга ёсць

пачуццё формы і мелодычны дар. У прыватнасці, ён станаўчы аніваў «Кантату аб партыі», а па астагнітых творах — «Развітанне», «Флокі вальс» — зрабіў рад забавяг.

Добрае ўражанне на П. Падкавырава і Я. Ціхоніка зрабілі некаторыя фартэпійныя творы і канцэрт для трыбу з аркестрам М. Трахтэнберга. Праўда, выключнае складале сярэдняя частка канцэрта, якая патрабуе яшчэ грунтоўнай дапрацоўкі. Многія харавыя песьні П. Падкавырава і Я. Ціхоніка лічыць рытмічна аднастайнымі і нізкімі па танальнасці («Балада» і іншыя).

У адноснах песьні І. Троскі былі таксама выкаваны істотныя з'яўленні і парамы. Так, напрыклад, Г. Штовіч і П. Падкавыраў паарабілі спыніліся на такіх творах, як «Вяснянка» і «Родны край». У першым з іх аўтар пераважліва зрабіў больш пераканальную канцоўку, а ў другім — пераарбілі істотнае супрацьстаўленне.

Такое абмеркаванне творчасці самадзейных кампазітараў праводзіцца ў саюзе амаль упершыню і гэта варты практычнага і надалей, як адну з дзейных форм дапамогі пачынаючым кампазітарам.

У Навагрудскім раёне

Мастацкія вырабы — у падарунак Сусветнаму фестывалю

З нахлненнем працуюць у гэты дні маладыя майстры новагрудскага шклозавода «Нёман». У гонар Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Маскве яны абнавілі мастацкія вырабы звыш асноўнага плана 200 мастацкіх суневіраў — шклянкіх кветнік, пудраніц з арыганічнымі з'яўленнямі. На суневірах надпісы: «За дружбу», «За мір».

Старанна працуюць па вырабу суневіраў майстар-вадзячкі А. Аўраменчук, майстры па аздабленню золатам тт. Чылек Іванюк і іншыя.

Пятрусь Броўка ў сваіх выбаршчыкаў

Памішанне Дома культуры перапоўнена. Тут сабраліся рабочыя і служачыя прамысловых прадпрыемстваў і ўстаноў гарадскога пасёлка Любча, хлэбаробны мсцовыя калгасы імя Жданова.

Перад выбарчымі выступіў дэпутат Вярхоўнага Савета ССРП Пятрусь Броўка. Ён паарабіла расказаў аб рабоце апошняй сесіі Вярхоўнага Савета ССРП, прынятых ён рашэннях па палітычнаму кіраванню прамысловасцю і будаўніцтвам.

Пятрусь Броўка прачытаў свае вершы. На суневіраў выступіў таксама Янка Брыль.

Раённым аглядам самадзейнасці

У маляўнічым кутку горада — парку культуры і адпачынку, які раскінуўся ля падножжа Замкавай гары, адбыўся фестывальны агляд мастацкай самадзейнасці Навагрудчына. У ім прыняў удзел 80 самадзейных калектываў і 65 індывідуальных выканаўцаў.

З поспехам выступілі Дзяліцкая харавая капела, хор калгасы імя Сталіна Рукіскаўска сельсавета, мужчынскі квартэт педвулішчана і іншыя калектывы.

Новыя калгасныя клубы

Будаўнічае з'яўна І. Смаляка з калгасы імя Маякоўскага згодна з планам павіна іздаць тыпавы клуб у канцы года. Але будаўнічы вырашлі пабудаванне яго даччыніна — да саракавой гадавіны Вялікага Кастрычніка. Цяпер будаўніцтва ў самым разгары. У клубе будуць зала на 300 месцаў, бібліятэка, раздзявалка, буфет, кіностаноўка.

Новы клуб на 250 месцаў будзе таксама ў калгасе «Новы шлях».

Д. ЗІНГЕР.

МАРЫНА

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

III. Нялёгка мне было застацца ў арміі. Дабралася я ў горадзе ў ваенкамат, а тут ужо дзверы ўсе насасеж. Эвакуацыя. От пашанцавала мне, ваку! З камсамолаў пашы, часта пад нямецкімі бомбамі і абстрэлам аэроў, некалькіх пашанцавала мне дабрацца аж да самага Кіева.

Бокухна, як мы яшчэ з бацькам маршлі пра гэта наш Кіеў!

I прыйшла я сюды апоўначы, у цемры, заначавала на нейкім бульвары, і калі ранкам выйшла на вуліцу — сэрца ў пяткі. I тут эвакуацыя пачынаецца!

Ой, ліханыя мае! Дыпталася я, дзе ваенкамат, а тут і гаварыць са мною не хочучы. «Пацярпі яшчэ... кажуць... дзвючына, расці яшчэ сем месяцаў да салдацкага ўзросту. Дзі, — раўняе мне, — з першым лепшым калгасам або заводам на ўсход — усюды цяпер можна абарацьці Аўчыну».

— Як на ўсход, чаго мне на ўсход, калі ўжо мая зямля Гітлер топча нагамі, — ледзь не плачу я ў ачу!

Добра, што камсамольскі білет захавала з дому. На свеце багата добрых людзей, яны і паралілі мне пайсіні — куды-б выдумалі? — аж у ЦК камсамола. А мне і страшна, даўчынка з заходніх абласцей — ды і пра проста ў ЦК! Не жарты. Дабралася я туды, сядзі ў прыёмнай і ціхенька размазваю слёзы па шчака! А што, калі і тут скажуць: не! Гора маё, ды і родзе. Ужо і шкадуць, што пусцілася з дому, як той лісток на ветры.

А сакратар ЦК выслухаў мяне і тужа: «Вось, — кажа, — а яшчэ камсамола! Сорам! Салазьмі ты хочаш, даўчынка, Гітлера бін? Ну, пасаромі мяне, паласку, як бацька, так некай даражыччына. І не адпусціць з нічым. Пазваніў кудысьці, пазваў на калогіні ў трубку, потым даў мне паперку ў руку і кажа:

— Ну, хай наўне табе, даўчынка! На наступны дзень я ўжо была ў гімнасіі, пілётцы і ў салдацкіх чараках.

Салдатам медсанбата, потым санітарным інструктарам прыйшла я з Савенка Арміяў ад Крэменчука да Сталінграда і ад Сталінграда аж да Берліна, дзе закончыўся наш паход.

IV.

Дэмабілізавалася я з арміі восенню 1947 года. Мая бедная матуля памерла на катаржыных работах у Немецчынне, а браці мой выхоўваўся ў дзіцячым доме ў Маладзеве і адтуль піша мне ўжо як студэнт тэхнікума.

Прыйшла я ў шынялі дадому, а тут, як кажуць, ні каля, ні двара — адна хатіна без акон і дзвярэй ды з разваленаю печу. Усё ва мне плача, ды людзям я слёз не паказваю. I што-ж тут рабіць мне, сідраце, у гатакай пусці?

Падобала я на могілкі і пасадзіла асеяныя кветкі на татавай магілцы. Пасадзіла тут у цішы, пагаравала самотна, папала, потым паднялася, як перад боем, ды і пашла ў сельсавет.

— Чаму, — кажу, — дагэтуль наш калгас не адноўлены? Чаму дзед Панько і бацька Васільшын і сьбіна, як бацьку, маючы на таку ў Грабчука, як дасяць год назад, як за панскімі парадкамі? Чаму, — пытаю, — няма ў нас у сядзі ні чыталні, ні клуба і ні аднаго камуніста і камсамола.

А мне адказваюць на гэта: — Чаму ды чаму! Гарача ты, Марынка, прыхвала, пасядзі трохі і раздзядзся, як яго, што ты куды.

— На што, — пытаю, — глядзець, склаўшы рукі?

— А хопі-бы на лес, — мне кажуць, — Ты думаеш, што людзі не ведаюць, што па-старому ўжо жыць нельга? Ведаюць, ды бацька гаварыць углося, сядзі пад лесам, а там яшчэ некалькі бандытаў цягаюцца ваўкалакамі. Вось арганізуй пра калгас будка, а яны ўночы сякерамі смялейшыя па галавах.

— I не сорам вам гаварыць гэта? — аж усеціла я на такія словы. — Гэй, людзі добрыя, у каго-ж сьбіна ўлада ў руках!

— Глядзі, каб з цябе не сцягнулі гэтай гімнасіі рэб з медалямі, — нават кіпў тады з мяне адліз бандыцкі палпчнік, як потым выявілася.

Таму дурніцы, хто, як кажуць, бацька, таму ў вачах дзвюцца. Выявілася, што і людзі знайшліся ў сядзі добрыя і адважны, і бандытаў не страшныя і не няўловны. Агульна, грамадою, з дапамогаю партыі і ўлады мы хутка і бандытаў выкурылі і перабілі ў лес, і вышлінулі за вушы іхніх палпчнікаў — кулакот у сядзі. I таты-ж, той-жа восенню, адвадзілі, пі, правільна, арганізавалі ўсім сядлом новы калгас імя Леніна, які сьбіна ўжо лічыцца міжлянерам.

Не хвалюся, але-ж не змарнавала я туды, хоць і нялёгка мне было запаліць людзей, хоць і стралялі раз у мяне ўночы — вось нават шрам на пачы. А потым пайшла я ўжо з лёгкім сэрцам у райком партыі і сказала:

— Я камуніст, даўчыне мяне работу. Накіравалі мяне ў райбальніцу, але я не згадзілася тут працаваць. Пачынаўся ў нас год сусветнай калектывізацыі, пачыналася новая і светлая часіна ў жыцці

нашых высковых людзей, і мне хапелася бінць з людзьмі, гаропі і кіпчэ іх іху-мамі і імкненнімі. Можна гэта я сказала нібы з трыбуны, але-ж так яно і было. Ішчэ ў арміі пасля вайны я шмат слухала разумных людзей, шмат чытала і штошчы ўжо-такі ведала. Таму сама напросілася паслаць мяне — вы тупее, якя адважняя! — партыйным агітатарам у вёскі.

Я меркавала сабе, што калі ты, Марына, любіш ідзі нашай партыі — ты і людзям раскажаш пра іх, як можаш і ўмеш. I вось амаль год хадзіла я ад сяды да сяды і анавадала сяджанам — можа не як агітатар, можа не як штатны прапагандаст — праўду Камуністычнай партыі пра калектывізацыю сельскай гаспадаркі. Найчашчэ, бывала, збіраў жанок і дзвючаты і размаўляю з імі па-высковому, па-нашаму, па-жаноча. Пра тое, кім мы калісь былі ў вёсках, кім сёнь цяпер у нашай краіне і які яны і пачынаюць зусі ў нашых руках. Так паганілі сабе тут і там тудзень-два, а ў надыдзе — на сход па арганізацыі калгаса...

Раз увачыра гатаю сабе вось так з жанкамі ў клубе, аж тут — бах! — мне ў галаву камень з акна. Я і ўпала там неспрытомна. Кажуць, што адразу-ж бандытоў злавілі, ды я ўжо не бачыла выдлока. Цяды год я правалалася з хвораю галавою ў шпіталі ў Львове. I тудыні — без паміці, нібы ў якім дурмане. Успамінаю сабе той час так, як скрозь цемру.

Потым адвадзілі яшчэ мяне на курорт, і мне зноў стала ў галаве светла і асяна.

— Паматгай, Марына, што вайна з ворагамі савецкага ладу не закончылася, і бітва за прысуде народа працягваецца, — сказала я сабе пасля таго.

Прапанавалі мне работу ў райвыканкоме, але мяне туды не прыгнула. Тады сакратар райкома сказаў:

— У калгасе «Перамога» патрабны энергічны сакратар партарганізацыі, які заўважы-бы і камуністаў і калгаснікаў на ліквіднаю пастаяннаю адставанні гэтай аршэі. Вашы здольнасці нам вядомы. Ведаем таксама вас, як сумленнага камуніста. Паадзце ў вёску?

Я згадзілася.

Калгас гэты ўжо і не малады, як гаворыцца, — ён арганізаваны ў сорок і пяць годзе. Гаспадарка вялікая і на калгаснікаў нельга екарціцца, а прыбыткі малыя. Урадзіла тут зусіды нізкія, і малочны хлеб да самай вясны наўшам на радзасце. Усё тры суседзіны, бацьку, калгасны багачыне штогод на высокай прадуктыўнасці жывёлагадоўлі, на добрых ураджах цукровага бурака ды лёну, а ў нас і добрага бурака, ні лёну, ні бульбы, а каровы даюць па дзвюцьсот літраў малака за ўвесь дактыйны перыяд ды яшчэ дзвюццаць з такам працэнтаў ялавых на ферме.

Раздзядзела я, што яно ды куды, паганіла з камуністамі і калгаснікамі і бачу, што тут-такі рыба з галавы гніе. Наш старшыня калгаса фанабарыцца кожны дзень індиком: «Я — аграрном, сам ведаю, што треба, не вучыце мяне, дурні!» Ён штодня нахмяляецца ў вёсцы або ў горадзе і падабраў сабе для кампаніі такіх-жа вышвак — брыгадара, калгасніка і бухгалтара. Ходзіць дзень прады ні аглушаны самагоном, займаюца гаспадаркай ім няма калі, толькі лаюцца ды пакрыкваюць на людзей, як аланомы.

Пачала я паднімаць туды камуністаў і ўсіх калгаснікаў нашай «Перамогі» супраць гэтых недахопаў. А старшыня на мяне скаргу ў раён: «Яна мяне кампраметуе ў вёсцы. Яна падывае мой аўтарытэт сярод калгаснікаў».

Зноўчы мне пра гэта з раёна, а я адказваю:

— Мне паслалі не ў кампанію п'яніц, якую ўзначальвае наш старшыня, а ўзначальваць камуністаў на ліквіднаю адставанні калгаса. Раблю і буду рабіць тое, што ў інтарэсах калгаса і калгаснікаў, што мне партыйнае сумленне паказвае.

Дайшло да таго, што і мяне, і гэтага п'яніцу — «аграрнома» выкікалі ў райком. Стала я так і расказваю з абуреннем, але-ж чысту, як сядза, праўду пра нікуды не вяртае кіраўніцтва калгаса. А мой «аграрном» хлусіць проста ў вочы:

— Не верце, таварышы, гэта ўсё баскія фантазія і хворай галавы. Вы-ж, — кажа, — ведаеце, што ў галаве яе трюшчакі... вось так, таварыш Гармаціў уварылі каменем у галаву. Я ўжо тры гады ў гэтым калгасе, я лепш, чым яна, ведаю, якія там цяжкія людзі. Мне, аграрному, відзіць, як треба дабіцца поспеху... — Можна перавязем нас на якую лёгчайшую работу? — дакітатна паспакувалі мяне туды ў райкоме. — З таварышам Скіпчанкам вы вось не справаваліся, ды і работа, мабыць, вам не пад сілу.

— Не, — запярчыла я амаль праз слёзы, — пад сілу. Набачыце, што я апраўдаю давер'е партыі.

— Ну, што-ж, папрацуйце яшчэ трохі, правярэм і вас, і справы ў калгасе, — адказалі мне на ўпартасць. — Толькі ведаеце, што і старшыні, і вам треба дружна, не ўразнабод, пахмяць калгас. Не зможаце — пашлем туды каго-небудзь іншага.

Вярнулася я ў калгас як пасля ішчэ

аднаго каменя ў галаву. Вось так! Як-жа тут ладыць дружна з п'яніцамі, з безгаспадарчасцю, з ашуканкамі? Толькі з большасцю камуністаў і з калгаснікамі знайшла я дружбу і агульную мову і агульную нявысіць супраць усіх недахопаў. Узяліся мы грамадою, крытыкуем углося, плануем, каб як найлепшэ, і выкрываем, што старшыня з кладаўшчыком і бухгалтарам заодно — яны так сабе і цягнуць з калгаснай каморы і з касы і з фермы.

Вось тут і ўзяліся за мяне п'яніцы і хануці. Абгаварваюць, зневажаюць, нават напісалі ўсякія плёткі на мяне ў раён. Што мне рабіць, калі там, у раёне, на мяне ворагі казалі, што я хворая на галаву? Там у іх, відаць, «плечы» — каго добра, выкруціцца, а на мяне ўсё зваліцца.

Вырашыла неадкладна паехаць у вёска, у абком партыі — да першага сакратара дабіцца і расказаць усё. Не прасіла я нават у старшыні коней — дзвюццаць кілометраў ішла пешкі да станцыі. А ворагі нашы вунь што зрабілі: узялі ды падпалілі хату, дзе я жыла са звычайнай Кацярынай, якую яны таксама не навідзелі. Спалілі нас, каб не запылаць, а мяне каб не было куды вярнуцца ў вёску.

Недара гаворыць, што каго хоча бог пакарае — у таго розум адбярэ. Так яны і выкірацілі сабе да рэшт. Пасля жару было праведзена сур'ёзнае следства, і выявілася, што спаліў нашу хату не хто іншы, як сабрку старшыні — брыгадзір палывочай брыгады. Пацягнулі за нітку — і разматалася, што ён зусім не служыў у Савецкай Арміі і не стаў інвалідам на фронтэ — параненне дастаў у банды УПА, з якімі матаўся ў 1944 і 1945 гадах. Ішчэ разматаў клубочак — выкіраціла, што і наш старшыня зусім не аграрном, чым ён задаваўся, а толькі прайдзісвет, які ўжо выключыўся з партыі за п'яніц і растрату.

Гэты пажар прасвятліў нам усім галавы. «I як мы не бачылі гэтага, і як мы цярпелі столькі?» — гаварылі пасля гэтага і ў вёсцы і ў раёне. Быццам не ведалі пра тое, што партыя заўсёды закірае нас усіх да ідэйнасці і пільнасці...

Зразумела, што пасля гэтага гаспадарскія справы ў калгасе пайшлі значна жвавей і лепш. Людзі як-бы ажылі і набылі новых сіл. Ужо на наступную восень наша «Перамога» лічылася хоць і не перадавою ў раёне, але ўжо не адставала па ўсіх паказчыках. Усё пайшло наперад і лепш.

VI.

Паўтара гады правалала я старшыняй ў гэтым калгасе і палюбіла нашу гаспадарку, дружны калектыв нашых калгаснікаў, нашы неабмежаваныя планы і перспектывы ўсім сэрцам. Яно-ж так радасна і самай расці і бачыць, як растуць людзі, іхняя сацыялістычная свядомасць, іх здольнасць, культура і патрабаванні заўтрашняга дня! Ой, як-жа радасна! У мяне і вялікая сідзі нашай партыі, што праца стала радасцю для чалавека.

Я веру партыі і заўжды гавару ёй праўду. Сказала і той раз у райкоме:

— Вы, — кажу, — хваліце мяне, таварышы, а я бачу, што не змагу выканаць сумленна пастанову ЦК аб развіцці сельскай гаспадаркі. Як-жа мне без неабходных рэсурсаў кіраваць вялікай калгаснай гаспадаркай?

— Вучыцеся, — адказалі мне, — на рабоце.

— Э, не, — кажу, — не ўсыма можна вучыцца на рабоце. Пусціце падвучыцца.

I вось